

SOLIDARITA

www.socsol.cz

21/119

150 LET OD NAROZENÍ
ROSY
LUXEMBURGOVÉ

4

**CHRISTINE BUCHHOLZ:
ROSA LUXEMBURGOVÁ PRO
DNEŠNÍ DOBU**

18

**JAN MÁJÍČEK:
AMERIKA BEZ TRUMPA**

28

**DIANA YOUNG:
CO NÁS ČEKÁ PO
INTERSEKCIONALITĚ?**

6

**DIANA YOUNG:
ROSA LUXEMBURGOVÁ
SOUČASNÁ MARXISTICKO
FEMINISTICKÁ PERSPEKTIVA**

20

**MINA BAGINOVÁ:
ZELENÁ FEMINISTICKÁ VLNA - BOJ ZA
PODPORU LEGALIZACE INTERUPCÍ V
ARGENTINE A POĽSKU**

32

**MARKÉTA JUŘICOVÁ:
KORONAVIRUS A PRACUJÍCÍ TŘÍDA**

10

**PETR ROHEL:
ROSA LUXEMBURGOVÁ A
NĚMECKÝ KOMUNISMUS**

26

**PRO LEVICI JE PŘÍSTUP K INTERPUP-
CÍM OTÁZKOU LIDSKÝCH I SOCIÁL-
NÍCH PRÁV**

34

**PAVEL JANÍČKO:
ZAVÁDĚNÍ A RUŠENÍ SUPERHRUBÉ
MZDY JAKO DVOJITÝ PODVOD**

16

**MARKÉTA JUŘICOVÁ:
KORONAVIRUS A ZAMĚŠTNÁNÍ**

36

**PETR ROHEL
WILLIAM I. ROBINSON O POST-
PANDEMICKÉM KAPITALISMU**

SOLIDARITA

WWW.SOCSOL.CZ

3

„Soustavně číst – a tedy nejlépe i předplácet – časopis Solidarita má hned tři podstatné významy. Předně jde o normální okysličení mozku jiným pohledem na stejný svět, jenž takřka ve všech ostatních zdrojích zůstává zcela zabalen do totality cíleně selektovaných – většinou bezvýznamných – faktů a jednostranných výkladů. Solidarita do ničeho takového neupadá, naopak, je jedním z mála kroků vpřed mezi Skylly manipulátorů shora a Charybdou neuspořádaných tlachů v digitálním vesmíru. Za druhé, se Solidaritou vstupujeme do

světa určité levicové tradice, kterou kdysi charakterizovalo heslo „Ani Washington, ani Moskva, ale mezinárodní socialismus“, tedy tradice, které jde o „socialismus zdola“, o skutečnou demokracii. A konečně: četba a předplatné Solidarity je solidaritou s ní, s jejím přetrváním na „trhu“ tištěného slova. Solidaritou s těmi, kteří usilují o reálnou a přijatelnou změnu poměrů. A ovšem solidaritou jako takovou, solidaritou vůbec, tím, co dnes společnost nejvíc potřebuje.“
Martin Hekrdla, novinář

Milé čtenářky, milí čtenáři,
držíte v rukou další číslo Solidarity, která vyšla během koronavirové krize. Ztížily se tak podmínky distribuce, protože nejsou žádné demonstrace, kde by bylo lze časopis prodávat a není možno dělat ani petiční stánky. Přesto číslo vydáváme v tištěné podobě, protože se domníváme, že osobní kontakt je nejlepší formou šíření socialistických idejí. Vyzýváme vás tak, abyste číslo šířili mezi své kolegy na pracovišti, spolužáky a kamarády.

Je to také první číslo, které vyšlo za podpory nadace Rosy Luxemburgové. V čísle najdete hned tři články věnované této revolucionářce - hned první článek od členky naší sesterské organizace v Německu Christine

Buchholz o významu Luxemburgové pro dnešek. Za druhé článek, který zkoumá osobu německé revolucionářky z feministické perspektivy z pera Diany Young. A konečně článek Petra Rohela, který se zaměřuje na aktivity Rosy Luxemburgové v letech od listopadu 1918 do ledna 1919, kdy se začala formovat německá komunistická strana (KPD).

A co v čísle 119 najdete dále? V již druhém čísle po sobě se Jan Májiček zabývá situací v USA. Tato země je největší světovou velmocí, proto stojí za to vývoj v ní pozorně sledovat. Mina Baginová se pak ve svém článku zabývá bojem žen v Argentině a v Polsku za interrupce.

O záležitosti interrupcí se pak jedná i v dalším článku, rozhovorem s Justynou z kolektivu Ciocia Czesia. Feminismem se pak zabývá v dalším svém článku naše autorka Diana Young, a to vymezením i limity pojmu interseksionalita.

Markéta Juřicová pak v svých dvou statích probírá vztah korony a pracující třídy.

Ekonom Pavel Janíčko pak analyzuje koncept superhrubé mzdy, o němž se diskutovalo v souvislosti s jejím zrušením. A konečně další teoretický článek z pera Petra Rohela se zabývá jedním z analytiků současného kapitalismu Williamem Robinsonem.

Inspirativní četbu přeje redakce Solidarity

ROSA LUXEMBURGOVÁ PRO DNEŠNÍ DOBU

CHRISTINE BUCHHOLZ

Stěží bychom dnes v Německu našli levicovou sílu, která by se kladně nevztahovala k Rose Luxemburgové.

Strana Die Linke [Levice], vzniklá před čtrnácti lety spojením poststalinistické Strany demokratického socialismu (PDS), odpadlých sociálnědemokratických odborových funkcí, kritiků globalizace a drobných skupin revolucionářů, má po ní pojmenovanou nadaci.

Její popularita ovšem sahá mnohem dál. Přesto o ní většina lidí neví o moc víc než pár citátů, jimiž se ohání. Dokonce i Zelení měli v osmdesátých letech volební plakát s jejím heslem „Svoboda je vždy svobodou pro ty, co smýšlejí jinak.“

V NDR se na její počest konaly ritualizované upomínkové pochody. Toto připomínání zavraždění Rosy Luxemburgové a Karla Liebknechta přežilo východoněmeckou republiku a opakuje se v Berlíně každý leden. Rok co rok kladou desetitisíce lidí na její hrob karafiáty.

Rosa Luxemburgová byla mnohem více než pouhou levicovou demokratkou. Byla revoluční socialistkou. Byla bojovnicí v době, která ženám ještě neudělila ani omezené volební právo, jež tehdy Německá říše již přiznala dělnictvu.

Pro mě jsou ústředním aspektem její politické činnosti, její důsledné trvání na svých zásadách, bezpodmínečný internacionalismus a pevné přesvědčení, že pouze skrze samostatné úsilí dělnické třídy lze dosáhnout překonání kapitalismu a osvobození lidstva.

To vše už před rokem 1914 nebylo v rámci Druhé internacionály samozřejmostí. Právě, reformistické křídlo v Sociálně demokratické straně Německa (SPD) podporovalo kolonialismus a odmítalo otevřené hranice pro přistěhovačce.

Ještě v červenci 1914 se konaly masové demonstrace proti hroziící válce pod vedením sociálně demokratických organizací. Poté, co 4. srpna všichni poslanci strany odhlasovali v říšském sněmu válečné výdaje, zůstala Rosa Luxemburgová najednou téměř osamocena.

Zradu sociálních demokratů ostře kritizovala. Během války byla zatčena. Z vězení napsala takzvané „spartakovské dopisy“, které podnítily vznik skupiny „Spartakus“ (od roku 1918 Spartakova svazu). V jejím rámci prosazovala názor, že imperialistická válka může být ukončena pouze revolučními prostředky.

Skupina Spartakus byla založena v lednu 1916, v období, kdy odpor proti válce vzrůstal. V čele s Rosiným nejbližším spolubojovníkem, poslancem Karlem Liebknechtem, vyzvala skupina na První máj 1916 v Berlíně k jednomu z prvních velkých protiválečných vystoupení. Deset tisíc dělníků dorazilo na shromáždění, které vyústilo v Liebknechtovo zatčení. SPD vyloučila z poslaneckého klubu nejprve Liebknechta, a krátce nato dalších dvacet poslanců poté, co hlasovali proti válečným výdajům. To vedlo v roce 1917 k rozštěpení sociální demokracie a vzniku Nezávislé sociálně demokratické strany

Německa (USPD). V ní utvořila skupina Spartakus vlastní frakci. V prvních listopadových dnech roku 1918 vypuklo v Kielu povstání vojenského námořnictva, které se během několika málo dnů rozšířilo do celého Německa coby „listopadová revoluce“ a vedlo tak k ukončení války.

O silvestrovské noci 1918 založili členové Spartakova svazu a dalších revolučních uskupení Komunistickou stranu Německa (KPD). Navzdory svému kritickému postoji k ultralevým tendencím (principiálnímu antiparlamentarismu, odmítání působení revolucionářů v reformistických odborech), jež na zakládajícím sjezdu strany převládaly, byla Rosa Luxemburgová zvolena do jejího vedení. O dva týdny později, po porážce předčasného berlínského povstání, před jehož předčasností sama varovala, byla spolu s Karlem Liebknechtem zavražděna kontrarevolučními oddíly. Sociálně demokratický „lidový pověřenec“ (ministr) pro vojsko a námořnictvo Gustav Noske, který plnil úlohu spojky mezi kontrarevolučními „dobrovolnickými oddíly“ (Freikorps) a sociálně demokratickou vládou, dal sám po telefonu vraždit zelenou.

ZA OBZOR REFORM

Dílem Rosy Luxemburgové se jako červená nit táhne boj proti reformismu, tj. proti myšlence, že kapitalismus lze překonat cestou a prostředky parlamentních reforem.

Luxemburgová odmítala omezování cílů dělnického hnutí na to, čeho lze dosáhnout v rámci kapitalismu, neboli „na to, co dané okolnosti umožňují“.

Nejvýznačnějším mluvčím reformismu a odpůrcem Luxemburgové byl v SPD Eduard Bernstein, podle něhož měla být SPD „demokraticko-socialistickou reformní stranou“, nikoliv stranou sociální revoluce.

Zdůvodňoval to tím, že kapitalismus je skrze jeho vrozený sklon k vytváření monopolů a plánování a současně skrze reformní práci odborů a sociální demokracie možné postupně ochočit a posléze překonat.

Také sociální rozpory byly podle něj díky demokratičtějšímu rozdělení vlastnictví kapitálu pomoci akciových společností a budování družstev oslabovány. Marxovu a Engelsovu teorii krize odmítal coby překonanou.

Luxemburgová měla naopak zato, že monopolní organizace a banky rozpory v kapitalismu zosťují. Prohlubovaly podle ní také rozpor mezi nadnárodním charakterem kapitalistického světového hospodářství a národním charakterem kapitalistického státu, a to tím, že jako vedlejší efekt vyvolávaly všeobecnou celní válku a tím vyhrocovaly spory mezi jednotlivými státy. Monopolní kapitalismus nevedl podle Luxemburgové k překonání soutěživosti a anarchičnosti trhu, nýbrž k imperialistické konkurenci na světových trzích.

Bernsteinovým trumfem ve prospěch jeho teze otlupování rozporů kapitalismu byla fáze příkrého růstu, který kapitalismus od roku 1893 až do vypuknutí světové války prodělával.

Spor se týkal i otázky povahy odborů.

Bernstein v nich viděl zbraň k oslabení kapitalismu cestou snižování podílu zisků ve prospěch „podílu mezd“.

Luxemburgová psala, že odbory jsou „jen organizovanou obranou pracovní síly proti útokům zisku, chrání jen pracující třídu proti stlačující snaze kapitalistického hospodářství.“ Jejich úlohou bylo „působit svojí organizací na tržní poměry zboží, jímž je pracovní síla“. Podíl pracující třídy na bohatství společnosti je „neustále

zmenšován zcela nevyhnutelně, jako přírodním pochodem, čím více, čím produktivnější se stává práce.“ [Reforma nebo revoluce?]

Pro Luxemburgovou byl odborový boj „sisyfovskou prací“. K tomu dodávala: „Ale bez této práce Sisyfovy to nejde, má-li dělník vůbec dostat podíl mzdový, který na něho připadá podle toho kterého stavu trhu, má-li se uplatnit kapitalistický zákon mzdy, a mají-li se paralyzovat účinky nivelizující tendence hospodářského vývoje, či přesněji, mají-li se oslabit.“ [Reforma nebo revoluce?]

Sisyfovská práce! Z takového výrazu se německým odborářským byrokratům zatmívalo před očima. Nemohli připustit, že odborový boj, při vši své důležitosti pro ochranu pracujících před tendencí kapitalismu ohrožovat je dalším snížením jejich životní úrovně, nemohl nahradit emancipaci pracující třídy.

MEZE PARLAMENTARISMU

Rovněž ve vztahu k buržoaznímu státu zastávala Luxemburgová revoluční pozici.

Právě v čase, kdy spor o Bernsteinovu „revizi“ marxismu dospěl v německé sociální demokracii k předběžnému vrcholu, uskutečnili francouzští socialisté poprvé to, co považovali reformisté za cestu k získání moci prostřednictvím parlamentu. V červnu 1899 vstoupila Socialistická strana vedená Alexandrem Millerandem do buržoazně-demokratické vlády Waldecka-Rousseaua z Radikální strany, a její členové v ní usedli po boku generála Gallifeta, řezníka Pařížské komuny. Tento postup uvítali jak francouzský socialistický předák Jean Jaurès, tak i reformistické křídlo německé SPD jako významný taktický zlom. Výkon politické moci již podle nich nebyl čistě v rukou buržoazie, nýbrž v společných rukou buržoazie a proletariátu, což bylo v jejich očích politickým odrazem přechodu od kapitalismu k socialismu.

Luxemburgová sledovala a analyzovala tento první experiment koaliční vlády kapitalistických a socialistických

stran pozorně a s velkým napětím. Jejím stanoviskem bylo, že upoutáním dělnické třídy k vládě znemožňuje tato koalice dělnictvu projevit svou skutečnou moc. To, co reformisté nazývali „neplodnou opozicí“, bylo oproti tomu politikou mnohem praktičtější a efektivnější: „Politika zásadní opozice ani zdaleka nebrání dosažení praktických, hmatatelných úspěchů a bezprostředních reforem pokrokového charakteru; právě naopak je pro jakoukoliv menšinovou stranu obecně, zvláště však socialistickou, jediným účinným prostředkem, jak praktických úspěchů docílit.“ [Socialistická krize ve Francii].

Socialistická strana měla zaujmout pouze takovou pozici, která by ponechávala prostor pro boj s kapitalismem: „Je ovšem skutečností, že aby dosáhla praktických výsledků, musí sociální demokracie zaujmout v současném státě všechny pro ni dosažitelné pozice, všude proniknout. Jako jediný předpoklad přitom platí, že se bude jednat o pozice, z nichž je možné vést třídní boj, boj proti buržoazii a jejímu státu“ [Taktická otázka].

A dodávala k tomu, že vládní moc mohou socialisté uchopit pouze „na troskách buržoazního státu“ [tamtéž].

I sto padesát let po narození Rosy Luxemburgové má řada jejích zkušeností a poznatků význam pro levicovou strategii i taktiku:

a. Revoluce není žádná dlouhodobá reforma. Není reálné bez dalšího zavádět sebelepší vymoženosti a doufat, že buržoazie jim dopřeje čas se osvědčit. Každý pokrok je ihned vystaven zkouškám, ať už příští hospodářskou krizí, nebo setrvalou obstrukcí ze strany ekonomického sektoru, který v něm spatřuje ohrožení svých zájmů.

b. Cesta není cíl. Kdo tvrdí opak, nezrazuje jen cíl, ale jde i jinou cestou. „Revolucionáři jsou nejlepšími reformátory“, neboť i reforem, za něž se zasazujeme, dosáhneme nejlépe sledováním vlastních zájmů, aniž bychom předem brali v potaz zájmy kapitálu.

c. Stát není nestranný. Vstupuje-li levice do kapitalistické vlády, nejlepší, v co může doufat, je, že trochu ovlivní zákonodárství. Orgány výkonné a soudní moci nejsou voleny. Zkušenost ukazuje, že kapitál a jeho stát proměňují socialisty, spíše než by oni dokázali změnit stát. Když setrvávají na svých zásadách, buď skončí mimo vládu, nebo je proti nim veden boj všemi prostředky.

Autorka je poslankyní Spolkového sněmu za Die Linke.

ROSA LUXEMBURGO- VÁ: SOUČASNÁ MARXISTICKO- FEMINISTICKÁ PERSPEKTIVA

DIANA YOUNG

Ve své knize *Classical Marxism* [2002] David Renton představuje marxismus a vývoj socialistického myšlení v době před první světovou válkou. Rosa Luxemburg má své místo vedle takových osobností jako je Kautsky, přestože se jedná o ženu v sexistickém světě. Ačkoliv byla vzdělaná a schopná agitátorka a spisovatelka, je pro svůj feminismus jen zřídka známá a uznávána, tak jako například pro práci na díle *Akumulace kapitálu*. V tomto článku se budu věnovat jejímu podílu na rozvoji tehdejšího feminismu i odkazu pro 21. století.

Přesto, že Luxemburg je známá primárně svým zaměřením na ekonomickou teorii, a její podíl na čemkoliv, čemu se v rámci druhé internacionály říkalo „Ženská otázka“, je spíše marginální, zůstává dodnes inspirací pro socialisticky orientovaná feministická hnutí. Rosa Luxemburg je vzor pro

feministy a feministky, ale čím přesně přispěla [teoreticky a politicky] k chápání ženského postavení v kapitalismu – tedy k otázce, jak je kapitalismus a sexismus propojen? Luxemburg nenapsala prakticky nic o ženách a na rozdíl od své kolegyně a blízké přítelkyně Clary Zetkin ani nebyla aktivní v ženském hnutí. To samozřejmě nedokazuje, že nebyla feministkou, nebo snad, že nebyla do ženských problémů pohroužená. Její absolutní odevzdání socialismu zdola, klíčové taktice v ženském hnutí, je například doložené její brožurou *The Mass Strike*. I to je součástí jejího odkazu dnešnímu feminismu.

Lidé, kteří se hlásí k socialistickému feminismu, chápou třídu jako ústřední faktor v porozumění situaci žen, zároveň ale útlak na základě pohlaví neredukují na pouhý důsledek ekonomického vykořisťování. Pro Luxemburg

byly prioritou specifické potřeby pracujících žen, i tak však podporovala požadavky, které mohly být chápány jako buržoazní, jako například volební právo pro ženy a zrušení všech zákonů diskriminujících ženy. V tomto souhlasila s Augustem Bebelem, který tvrdil, že: „Ženy pracující třídy mají více společného s buržoazními či aristokratickými ženami, než s pracujícími muži ostatních tříd.“ Luxemburg lobovala za tato základní práva stejně tak z principu, jako z pragmatických politických důvodů. Ženy v politice by dle ní mohly pomoci v boji proti tomu, čemu říkala „dusná atmosféra filištínské rodiny“, která měla dopad i na socialisticky smýšlející muže, což je provokativní názor i dnes. Rovnoprávnost byla dle ní neopomenutelná podmínka ženské ekonomické emancipace. Prohlásila: „Mnoho neotesaných mužů a buržoazní občanský zákoník předpokládá,

že kdo vydělává na večeři, vede domácnost. ... Historie rodiny je vskutku historií ženského otroctví.“ Tedy, ženy potřebují stejný plat, práci a sociální podporu pro rodinu. Luxemburg také podporovala sufražetky z politicky pragmatických důvodů, protože ženy mohly posílit řady sociálních demokratů. Tyto postoje byly progresivnější než požadavky organizací buržoazních žen té doby.

Někteří socialističtí feministé a feministky chápou kapitalismus a sexismus jako dva rozdílné, oddělené systémy, které mají srovnatelný explanační význam. Stejně jako kapitalismus je postaven na vztazích útlatu a vykořisťování mezi kapitalistou a pracujícím, je patriarchát systém, ve kterém muži utlačují ženy. Někteří by možná řekli, že patriarchát ženy vykořisťuje, což si každý může vyložit po svém. Tento přístup je znám jako teorie duálních systémů. Na druhou stranu, další marxisticko-socialističtí feministé a feministky věří pouze v jeden druh útlatu a vykořisťování, systém, prostřednictvím kterého lze vysvětlit veškeré tyto mechanismy: kapitalismus.

Jeden systém, nebo dva, či i více, otázka, která úzce souvisí s problematikou intersekcionality. Tento teoretický problém je spojen s politickou praxí: Jakému typu politické činnosti dát přednost? Měl by to být třídní boj, boj pracujících a další ekonomické problémy bez ohledu na jejich genderový rozměr? Nebo je snad ze socialistického pohledu legitimní přiznat stejnou důležitost i čistě ženské problematice?

Jaké politické implikace plynou z teorie jednoho systému? Nelze z něj dovodit, že boje okolo útlatu na základě pohlaví by měly nezbytně mít nižší politickou prioritu. Socialističtí feministé a feministky se snaží tyto dva typy bojů sjednotit, bez ohledu na to, jaký mají názor na abstraktní otázku existence jednoho či dvou systémů útlatu. Například, současní soc-feministé a feministky podporují právo na potrat, podobně jako liberální feministé a feministky, kombinují to však s bojem za práva na přístup k antikoncepci, zdravotní péči, k podpoře při péči o dítě, za lepší a rovnou mzdou [zkrátka za všechno, co je pro pracující ženu nezbytné, aby měla skutečnou možnost volby, co se reprodukce týká]. Luxemburg zastávala perspektivu jednoho systému, a kapitalismu tak přisuzovala prvenství, jakožto teoretickém rámci, ve kterém působí další formy útlatu.

Ve svém díle z roku 1912 *Women's Suffrage and Class Struggle* přináší Luxemburg důležitý teoretický argument, který je relevantní i v dnešních debatách. Píše následující:

„Dokud bude existovat nadvláda kapitálu a mzdový systém, bude produktivní pouze ta práce, která vytváří nadhodnotu a kapitalistický zisk. Z toho vyplývá, že tanečnice v podniku, která svými nohama vytváří zisk pro svého zaměstnavatele, je produktivní pracující žena, mezitímco všechna dílna proletářských žen a matek konaná mezi čtyřmi zdmi domova je považována za práci neproduktivní. Zdá se to být surové a pomatené, ale je to přesný odraz surovosti a pomatenosti dnešního kapitalistického systému.“

Tento výrok vyjasňuje pojem „[ne] produktivní práce“ v kapitalismu a také odlišuje útlak od kapitalistického vykořisťování. Někteří feministé a feministky jsou velmi pobouřeni marxistickým postojem pokládajícím domácí práce za neproduktivní a někteří bojují za „mzdu za práci v domácnosti“. Jak ale Luxemburg jasně dává najevo, označování domácí práce za neproduktivní je stěží urážka, natož aby to bylo sexistické. Je krucifiální porozumět tomu, co „produktivní“ doopravdy znamená v kapitalistickém kontextu vůči tvorbě nadhodnoty, protože je to přesně to, co kapitalismus pohání. K tzv. debatě o domácí práci, resp. k porozumění neplacené práci v kapitalistické společnosti, toho lze říct ještě mnohem víc. Důležitým bodem je ovšem to, že už v roce 1912 Luxemburg píše: „miliony proletářských žen ... produkují kapitalistický zisk stejně jako muži – v továrnách, dílnách, zemědělství, domácí výrobě, kancelářích a obchodech. Jsou proto produktivní v tom nejstriktnějším slova smyslu dnešní společnosti.“ A dnešní ženy tvoří většinu proletariátu rozvojového světa. Není tedy vůbec nutné dávat rovnítko mezi ženskou prací a neproplacenou prací v domácnosti, tak jak to mnozí dělají. Luxemburg využívá fakt, že jsou ženy nedílnou součástí pracovní síly, jako argument pro všeobecné volební právo. Ukazuje se totiž, že patriarchální koncepce „správné“ ženské role je v konfrontaci s realitou stále směšnější.

Jak je zmíněno výše, jedním z klíčových příspěvků Rosy Luxemburg k marxistické vizi revoluční praxe byla teorie masové stávk. Ruská revoluce v roce 1905 se ukázala jako stěžejní zkušenost v jejím životě. Do té doby věřila, že re-

voluce s největší pravděpodobností vypukne v Německu. Poté však došla k závěru, že ke vznětu nakonec dojde v Rusku. Odcestovala do Varšavy, podílela se tam na revolučním boji a byla zatčena. Z těchto zážitků vzešla její teorie revoluční masové akce, kterou přednesla v *Massenstreik*, *Partei und Gewerkschaften* [1906; Masová stávka, politická strana a odborová hnutí]. Luxemburg obhajovala masovou stávku jako nejdůležitější nástroj proletariátu [západního stejně tak jako ruského] k dosažení vítězství socialismu. Masová stávka, onen spontánní výsledek „objektivních podmínek“, by radikalizovala pracující a hnala revoluci kupředu. Na rozdíl od Lenina nekladla důraz na potřebu striktní stranické struktury. Věřila, že organizace se vynoří přirozeně z boje. Proto byla opakovaně kárána ortodoxními komunistickými stranami.

Pro Luxemburg je spontánnost přístupem zdola k tomu, jak organizovat stranický třídní boj. Namítala, že spontánnost a organizace nejsou oddělitelné či oddělené aktivity, ale rozdílné momenty toho samého politického procesu. Jedno není bez druhého. Tato přesvědčení čerpala ze svého názoru, že třídní boj se vyvíjí ze základního, spontánního stádia k vyšším úrovním.

„Pracující třída v každé zemi se naučí zápasit pouze v průběhu svého boje. [...] Sociální demokracie [...] je pouze předvojem proletariátu, malá část všech pracujících mas; krev z jejich krve a sval z jejich svalu. Sociální demokracie hledá a nachází cestu a konkrétní hesla pro boj pracujících pouze v průběhu vývoje tohoto boje a nabírá směr kupředu skrze tento boj samotný.“

Je to zajímavá myšlenka, představovat si, jaký typ feminismu by Rosa Luxemburg zastávala dnes. Jako marxistka oddaná svržení kapitalismu pochybuji, že by podporovala štěpení politické identity a intersektionalitu. Spíše by stála za marxistickou feministkou Angelou Y. Davis, která byla stejně jako Luxemburg vězněna za svoje socialistické názory. Můžeme však vést paralely i se současnou Feministickou stávkou popsanou argentinskou feministkou Veronicou Gago v její nové knize *The Feminist International* [2020]. Jedná se o vzrušující a důležitý počín, který pomáhá budovat zkušenosti feministického aktivismu v Latinské Americe. Od roku 2016 máme formující se Feministickou internacionálu [sahající od Polska po Chile

a cílící na konfrontování a překonání současných společenských norem a represivních zákonů]. Ženská stávka [často označována za „feministickou“] je jak konceptem kolektivní zkušenosti, tak i kombinací spontánnosti a organizace. Gago znovudefinuje ženské hnutí a směřuje ho k tomu, aby nezahrnovalo jenom cis heterosexuální ženy. Ženskou stávku přetváří do formy hnutí, tak aby nebyla pouze jednorázovou událostí poháněnou feministickou „vůlí“ [v originále „potencia“, do angličtiny nešťastně překládaná jako „dynamická síla“, která se staví na odpor jevům jako je ekonomické a domácí násilí, sociální reprodukce a neokolonialismus].

Proto nám tedy (ačkoliv se nesoustředila na Ženskou otázku pod záštitou Druhé internacionály a velkou měrou přispěla jak k marxistické ekonomice, tak k politické taktice) Luxemburg zanechala dynamický model pro feminismus 21. století, a to právě v jejím chápání jednoty marxisticko-feministické teorie a její představě o síle masové stávk. S ohledem na nedávný Mezinárodní den žen je důležité si připomenout, že výzva ženského hnutí a feministické internacionály, kterou budujeme, je více než akce 8. března. Je to proces, který budujeme den po dni.

DOPORUČENÁ LITERATURA:

- Kate Evans, *Red Rosa* [2015]
- Geoff Eley, 'The Legacy of Rosa Luxemburg', *Critique* 12 [1980]
- Veronica Gago, *Feminist International* [2020]
- Norman Geras, *The Legacy of Rosa Luxemburg* [1976]
- Nancy Holmstrom, 'Rosa Luxemburg's legacy for Feminism', *New Politics* [léto 2019]
- Rosa Luxemburg Internet Archive, dostupné z: <https://www.marxists.org/archive/luxemburg/index.htm>
- David Renton, *Classical Marxism* [2002]
- D. M. Young, *People Place and Party* [2003]

Text vznikl za podpory nadace Rosy Luxemburgové.

ROSA LUXEMBURGOVÁ A NĚMECKÝ KOMUNISMUS

Období listopad 1918 - leden 1919

PETR ROHEL

Pokusíme se v této stati ve funkční zkratce popsat politické zápasy německé socialistické levice, především Spartakovců a Komunistické strany Německa, od listopadu 1918 do poloviny ledna 1919. Více pozornosti, než bývá u statí s biografickým tématem zvykem, budeme věnovat politickým diferencím v Německu. Poté se zaměříme na politické aktivity a texty Rosy Luxemburgové z tohoto období.

Tomuto tématu se věnují některé důležité práce. Německá revoluce let 1918 – 1919 je stále středem zájmu většího množství seriózních prací.¹ Zrod a počátky německého komunismu také našly své autory.² Rosa Luxemburgová

poutá pozornost historiků a ekonomů.³ Prohloubení poznání přináší nová vydání díla Luxemburgové.⁴ Cenné in-

– 692. Hájek Miloš, Mejdrová Hana: Vznik Třetí internacionály. Praha, Karolinum 2 000, především s. 27 -54. Deutschland, Russland, Komintern, Bd 2. Hrsg. Weber Hermann, Berlin, 2014. Diktatur statt Sozialismus. Hrsg. Schütrumpf Jörn. Berlin 2017. Hobsbawm Eric: Revolutionaries, London 1972 s. 51. K tomu Hájek, c.d. s. 58.

3 Pravěpodobně nejnověji Ernst Piper, c.d. poznámka 2. Hudis Peter: Překročit limity. A2, 02, 2019. Též týž: advojka.cz/archiv 2019/2/prekrocit – limity/. Též Laschitz Annelies: Im Lebensrauch, trotz alledem. Berlin 1996. Nettl Petr: Rosa Luxemburg. Köln-Berlin 1967. Kowalik Tadeusz: Rosa Luxemburg: Theory of Accumulation and Imperialism. London, Palgrave Macmillan 2 014. Pozornost si zaslouží kladné hodnocení Luxemburgové Arendovou. Arendt Hannah: Menschen in finsternen Zeiten. München 1989, část o Luxemburgové je s. 49 – 74. Viz též Ettinger Elzbieta: Rosa Luxemburg. Bonn 1990.

4 Například nově Luxemburg Rosa: Gesammelte Werke, Band 7, Berlin 2 017

formace nalezneme u nových vydání korespondence.

V českém prostředí sledujeme v současnosti oživení zájmu o Luxemburgovou.⁵ Významně však chybí nová česká vydání jejích prací.

Pro pochopení této problematiky je nutné stručně naznačit vývoj socialistické levice v Německu v letech 1914 - 1916. Vypuknutí první světové války v srpnu v roce 1914 způsobilo rozkol mezi evropskými sociálně demokra-

5 Připomeňme stručně starší práce Milana Hübla, Josefa Kolečky, Miloše Hájka s Hanou Mejdrovou i překlady Egona Bondyho. Srovnej též Dějiny nověku III, Praha, SPN 1973, s 190 – 199. Z mladé generace autorů připomeňme, Jana Májičku, Stanislava Holubce, Michala Hausera, Jana Adamce. Viz Májiček Jan: Rosa Luxemburgová a Říjnová revoluce 1917. In: Říjnová revoluce v dějinách současnosti. Praha Ekumenická akademie 2 017, s 57 - 59 Čeští autoři s Američanem Petrem Hudisem publikovali příspěvky v časopisu A2 viz zde poznámka 3, jiné referáty viz stránky www.sok.cz Příspěvek Jana Adamce odvysílal Český rozhlas plus. Reflexi Luxemburgové českými autory se budeme věnovat podrobněji jinde.

1 Kolb Eberhard: Die Arbeiterräte, Frankfurt 1978. Týž: 1918/19: Die stec-kenbliebene Revolution. In: Wenden-punkte deutscher Geschichte. Heraus-gegebene Stern Carola. Fischer. Verlag, Frankfurt am Main 2 001. Přehledně Moravcová Dagmar: Výmarská republika. Praha Carolinum 2006, především s. 16 – 33, 47 – 55. Srovnej Haffner Sebastian: Německá revoluce .Brno, Books 1998.

2 Piper Ernst: Rosa Luxemburg. München 2019, Karl Blessing Verlag, především interpretace na s. 455

tickými a socialistickými stranami v tehdejší Evropě.

Většina těchto stran podpořila válku a své vlády. Hlasovaly také v parlamentech pro poskytnutí úvěrů na vedení války. K této skupině stran patřila Sociálně demokratická strana Německa, dále též SPD. Určitou dobu byla chápána jako vzor silné masové sociálně demokratické strany. Před válkou se v SPD aktivně angažovala Rosa Luxemburgová. Po příchodu do Německa uvedla, že SPD je její novou vlastí. Zklamání ji vedlo na konci života k odchodu z této strany a rozhodnému boji proti představitelům strany, například proti Fridrichu Ebertovi.

Hned na počátku války všichni poslanci této strany hlasovali pro válečné úvěry. Tento postup vyvolal mezi levicově smýšlejícími lidmi na celém světě velký otřes. V dalším období ovlivnily tyto skutečnosti německou revoluci v listopadu 1918. Luxemburgová

významně přispěla na počátku války ke vzniku protiválečného socialistického seskupení Die Internationale.

Později se ze seskupení, podle názvu ilegálního časopisu Spartakusbriefe, vyvinula organizace Spartakovců. Když se v roce 1917 pacifisticky orientovaní členové a funkcionáři oddělili od německé sociální demokracie, SPD, vytvořili Nezávislou sociálně demokratickou stranu, USPD, dále též Nezávislí. Spartakovci vstoupili do této strany. Působili zde jako frakce, která měla autonomii a představovala ve straně krajně levicové křídlo. Na tomto vývoji se významně podílela Luxemburgová, která byla za války několikrát vězněna. Přesto se na vydávání článků a brožur Spartakovců velmi významně podílela.⁶

⁶ Z uvedené literatury v poznámkách 1-5 pro nás měly největší význam

Zmíňme se nyní, v dílčích sondách, o práci Luxemburgové Ruská revoluce. Ta má určitý význam pro porozumění pozdějším aktivitám autorky. Zamyšlela se zde nad Sovětským Ruskem z přelomu let 1917 - 1918. V textu kriticky analyzovala stav demokracie v Sovětském Rusku. Zdůraznila však kladné stránky revoluce z listopadu 1917. Je zde připomenuta skutečnost, že demokratická práva jsou odebrána části pracujících. Autorka upozorňuje, že je opomíjeno chápání svobody jako svobody jinak smýšlejících.

Najdeme zde analýzu rozpuštění ústavního shromáždění v Rusku počátkem roku 1918. Zkoumá se otázka, zda nebylo realistické po uvedeném aktu vypsát nové volby.

Luxemburgová odmítla uplatnění agrárního programu bolševiků pro venkov. Avšak její agrární program obsahoval též slabiny, snad ještě větší než u bolševiků a levých eserů, tvořících krátce koalici s bolševiky. Autorka dost nepřesně hodnotila postavení středních rolníků. Řadu nedostatků obsahují podle našeho názoru i Luxemburgové návrhy na řešení národnostní otázky. Odmítla, z pozice internacionalismu, relativně realistický Leninův požadavek práva národů na sebeurčení národů až do odtržení.

Připomeňme závěry Luxemburgové v textu Ruská revoluce, ve kterých uvádí, že Sovětské Rusko má těžké problémy, protože mu nepomohlo revoluční hnutí německého a západoevropského dělnictva. V těchto podmínkách by podle ní ideální ruská revoluce byla zázrakem. Tyto závěry, při četných modifikacích, se také promítly do její politické činnosti a do její publicistiky v období od listopadu 1918 do ledna 1919. Před interpretací těchto témat, se musíme dotknout některých obecných problémů německé předválečné společnosti. Poté zkratkovitě načrtneme typologii německých politických stran po skončení války.

Německo patřilo v poslední čtvrtině 19. století i ve sledované době k hospodářsky nejvyspělejším státům světa, vytlačilo z nejpřednějšího místa světové ekonomiky Velkou Británii. Silné mocenské pozice zde měli statkáři, průmyslníci, armáda, oslabeny byly základy politické demokracie. Do skončení války byl stát monarchií s velkými pravomocemi císaře. Německo bylo zemí silného socialistického hnutí,

práce Piperovy a dvojice autorů Hájek-Mejdrová. Viz poznámka 2.

zčásti však oslabeného nezdůvodněnou důvěrou v pozitivní změny dosažitelné cestou dílčích reforem.

Prohraná válka vyhroutil v roce 1918 rozpory německé společnosti. Zhroutil se válečná ekonomika i zásobování civilního obyvatelstva. Jedna část obyvatel Německa podlehla depresím a přimkla se k ideologii tradiční vládnoucí třídy. Druhá část hledala řešení v radikálních reformách nebo v dobově chápané socialistické revoluci: byla vyhlášena republika, důležitou otázkou bylo, zda půjde o parlamentní republiku s volbami Národního shromáždění, nebo půjde o republiku rad.

Po kapitulaci Německa v roce 1918 život ve státě ovlivňovaly v určitém zobrazení tři politické síly. V prvním případě šlo o stoupence udržení a restaurace poměrů před 1. světovou válkou. Druhá skupina usilovala o dílčí reformy spojené také s udržením statu quo. Třetí skupina prosazovala revoluční změny. První a druhá skupina často spolupracovaly.

Připomeňme politické strany v Německu, které po kapitulaci Německa významně ovlivňovaly vývoj, ať už jejich zástupci tvořili vládu nebo působili v opozici. Zaměříme se na přehled od krajní pravice ke krajní levici.

Na krajním pravicovém křídle působila především Německá nacionálně lidová strana (DNVP). Šlo o stranu hlásící se k programu konzervatismu, návratu k monarchii, kladla důraz na udržení výlučného soukromého vlastnictví v ekonomice. Méně významná byla tehdy Německá dělnická strana, předchůdce Hitlerovy NSDAP.

Německá lidová strana patří k pravicovým stranám, odmítala kontakty s většinovou sociální demokracií i se stranami nalevo od ní. Byla rozhodně proti i omezené socializaci v ekonomice, hlásila se k principům nacionalismu, odmítala dobový pacifismus, žádala zahraniční politiku s používáním síly a armády.

Strana Centrum byla katolickou lidovou stranou, vstoupila brzy do koalice s většinovou sociální demokracií. Její levicové křídlo bylo zvláště důrazné v úsilí o spolupráci s SPD, většinovou sociální demokracií.

Německá demokratická strana se považovala za stranu liberální, došlo u ní k posunu doleva, byla proti socializaci, souhlasila ale s odstraněním velkých monopolů. Také brzy vstoupila do koalice s většinovou sociální demokracií

Tato strana /SPD/ byla tehdy největší politickou silou. Považovala se na rozdíl od doby 19. století za stranu sociálních reforem, byla již dříve v podstatě smířena s existujícím systémem, s monarchií. Byla rozhodným odpůrcem rad, podporovala rychlé svolání Národního shromáždění.

Její představitel, předseda vlády z listopadu 1918, Fridrich Ebert, uzavřel tajnou dohodu s generálním štábem směřující k potlačení dělnických a vojenských rad a radikální levice, kterou též představovali Spartakovci. Dohoda byla pochybnou intrikou a pravice se Ebertovi za jeho tajnou spolupráci s reakčními silami odměnila divokými štvanicemi proti jeho osobě v době před jeho nemocí a smrtí.

Ovšem i v této straně byli řadoví členové, kteří podporovali rady a systémové změny přesahující horizont umírněných reforem. Strana v první den revoluce vytvořila vládní koalici s Nezávislou sociální demokracií. Nepravděpodobná, ale ne vyloučená, byla krátkodobá spolupráce Spartakovců s SPD, případně i s Demokratickou stranou a Centrem, zvláště při obraně občanských práv, což se krátce projevilo poněkud později, při generální stávce proti pravicovému Kappovu puči.

Významně nalevo od SPD stála Nezávislá sociální demokracie, dále též Nezávislí. Hlásili se k programu diktatury proletariátu a socializaci. Strana byla v podstatě rozdělena na dvě křídla. Pravé křídlo vidělo perspektivu ve spolupráci s SPD, považovanou za umírněnou levicovou stranu. Levicové křídlo chtělo prosadit v politickém systému silný vliv rad, jako cíl zmiňovali diktaturu proletariátu, někdy usilovali o spolupráci se Spartakovci.

Krajní levici v USPD, se silící tendencí oddělit se, představoval Svaz spartakovců, vedený Luxemburgovou a Karlem Liebknechtem, mezi vedoucí osobnosti patřili Luxemburgová, Liebknecht, Leon Jogiches, Paul Levi a další. Spartakovci přijali na svém sjezdu název Komunistická strana Německa /Spartakův svaz/, dále též KPD/S/. Opomenout nelze německý anarchismus, projevil se v bavorské republice rad na jaře roku 1919. Publika Luxemburgové ve sledovaném období je pozoruhodnou analýzou německých politických stran, především SPD.

9. listopad 1918 zvítězila v Berlíně revoluce a byla vyhlášena republika. Vznikla vláda lidových zmocněnců

paritně složená z představitelů SPD a USPD. 10. listopadu se v manéži berlínského cirkusu Busch sešli zástupci revolučních dělníků a vojáků reprezentovaní také dělnickými radami.

Po dramatické diskusi podpořilo shromáždění vládu i přípravu voleb do parlamentu. Tím se shromáždění do značné míry vzdalo své vlastní moci i možné moci dělnických a vojenských rad a nesmírně posílilo postavení většinové pravicové sociální demokracie. Jedinou nadějí pro revoluční síly bylo přijaté rozhodnutí o ustavení výkonné rady. Ta měla být vůči vládě kontrolním orgánem a zaručovat spoluúčast rad na vládě. Převaha zástupců SPD ve výkonné radě činila tyto naděje stále méně reálnými.

Kongres dělnických a vojenských rad 16. - 20. prosince opět prokázal převahu SPD a rozhodl o zavedení parlamentního systému, volbě parlamentu a do značné míry o odstranění možnosti podílu rad na moci. 24. 12. velitel Berlína nařídil z podnětu představitelů SPD vojenským útvarům útok na lidovou námořní divizi v Berlíně, která zde byla významnou oporou revolučních sil. Útok se nezdařil, protože námořníky podpořili berlínští dělníci. Šlo o poslední vítězství revoluce na delší dobu. Ministři Nezávislých/USPD/ na protest proti útoku na námořníky podali demisi, nepokusili se však o žádné další akce.

Věnujme se nyní politické práci i dílu Rosy Luxemburgové v posledních třech měsících jejího života, tedy období od listopadu 1918 do ledna 1919. Luxemburgová, ještě před týdnem vězeň, nyní osvobozena, dorazila 10. 11. 1918 do Berlína. Okamžitě se zapojila do novinářské práce. Začala svou aktivitu v redakci Die Rote Fahne /Rudá vlajka/, tiskovém orgánu Spartakovců. Intenzivně se věnovala této činnosti do posledních dnů svého života.

11. listopadu 1918 v berlínském hotelu Exselsior proběhla porada předních představitelů Spartakovců. Zde padlo rozhodnutí orientovat se dále na prosazení radikalizace Nezávislých. Delegáti změnili název organizace na Spartakův svaz a vytvořili své ústředí, které do té doby chybělo.

24. 11. publikuje Luxemburgová článek, v němž odmítá teror jako prostředek vhodný pro německou revoluci. Jedním z nejdůležitějších politických problémů, kterým se Luxemburgová v této době věnovala, byl nejnovější vývoj vztahu mezi Spartakovci a Ne-

závislou sociální demokracií. Spartakovci, jako frakce byli stále ještě součástí Nezávislých.

28. listopadu 1918 o této situaci píše: „Co dnes příliš neprosplávalo, stává se zradou revoluce. Horší než čestný nepřítel, je přítel, který překáží.“ Toto stanovisko bylo významným posunem od závěrů konference z 11. 11.

Nadále pečlivě sledovala vývoj Nezávislých, zvláště jejich levicového křídla. Uvedené problémy si ověřila při konkrétní politické diskusi.

15. 12. na konferenci berlínských Nezávislých se Luxemburgová setkala s jedním z významných představitelů pravicového křídla Nezávislých, známým autorem knihy o imperialismu, Rudolfem Hilferdingem. Rosa Luxemburgová zde přednesla návrh rezoluce konference, stejně tak Hilferding. Návrh Hilferdinga získal 485 hlasů, návrh Luxemburgové 195 hlasů.

Po této zkušenosti se vrátila ke své starší myšlence, získat se Spartakovci levici uvnitř USPD a pracovat tam na dobytí většiny. V centrále Spartakovců však již byla s tímto názorem téměř úplně osamocena. Podporoval ji jen Leon Jogiches. Na jejich žádost požádalo spartakovské ústředí dopisem z 22. 12. představenstvo Nezávislých o konání sjezdu této strany do konce měsíce. Žádosti nebylo vyhověno.

Určitým neúspěchem Luxemburgové byla její absence na sjezdu rad 16. - 20. 12. 1918. Téměř od počátku německé revoluce byly konference a sjezdy rad silně ovlivněny především delegáty podporujícími většinovou sociální demokracii /SPD/. V těchto podmínkách tedy Rosa Luxemburgová nebyla na sjezd pozvána.

30. prosince 1918 se sešlo 83 delegátů 46 místních organizací Spartakova svazu na sjezdu, který se stal zakládajícím sjezdem Komunistické strany Německa /Spartakův svaz/. Během dne se dostavilo 29 delegátů organizace Mezinárodních komunistů Německa /IKN/. Sjezd tedy také přinesl sloučení Spartakovců a Mezinárodních komunistů v Komunistickou stranu Německa /Spartakův svaz/. IKN představovala relativně nepočetnou radikálně levicovou skupinu. Existovaly významné rozdíly, ale i shody mezi IKS a Spartakovci.

Karl Liebknecht ve sjezdovém referátu o vztahu k Nezávislým uvedl, že jejich vystoupením z vlády se nezměnila jejich politika formovaná pravicovým křídlem. Nevšiml si možnosti útoku

sil spojených s vládou, SPD, pravicí a reakčními složkami armády.

Delegáti diskutovali o problému, zda revoluce bude vítězit postupně v jednotlivých krajích nebo dojde k vítězství na většině území státu. Správný byl názor o potřebě vítězství na většině území státu. Sjezd nepřijal k otázce žádné stanovisko. To do jisté míry vedlo k tragédiím izolovaných a poražených povstání.

Existovaly též neshody mezi některými představiteli Spartakovců a ruskou bolševickou stranou, zastoupenou na sjezdu čtyřčlennou delegací, ve které měl hlavní roli Karel Radek. Vztah Karla Radka k Luxemburgové byl komplikovaný, poznamenaný spoluprací i střety z minulosti německého a polského socialistického hnutí. V době sjezdu se zaměřoval na urovnání těchto konfliktů Paul Levi.

Jedním ze zdrojů napětí mezi Luxemburgovou a Radkem byla její kritika jednoho z představitelů bolševiků Dziefzyňského a jeho uplatňování rudého teroru v Rusku prostřednictvím politické policie Čeky. K této ústní polemice došlo 11. 12. a přítomní Karel Liebknecht a Leo Jogiches tehdy podpořili Radka.

Když přijel Radek do Německa, vyslala Rosa Luxemburgová do Moskvy k Leninovi Eduarda Fuchse s všeobecným dopisem a důležitou zprávou, kterou Fuchs sdělil ústně. Ústní sdělení bylo stručné, zakazuje se každé vměšování bolševiků do německých záležitostí, patrně byl míněn vnitřní vývoj a program německých komunistů.

Tyto události však je třeba analyzovat současně s texty, kde Luxemburgová vyjadřuje velké uznání a respekt k výsledkům, kterých dosáhli v Rusku bolševici. Ve svých vystoupeních a textech často uváděla, že obtížné poměry v Sovětském Rusku jsou důsledkem toho, že němečtí dělníci revolučnímu Rusku nepomohli.

Po zahájení sjezdu referoval Paul Levi o vztahu strany k volbám Národního shromáždění. Účastnit se voleb do Národního shromáždění, nebo ne? Jak ukázaly nejbližší týdny i pozdější období, kladná odpověď by stranu posílila a umožnila jí proniknout k širším skupinám občanů. Většina delegátů však věřila, že v brzké budoucnosti největší podíl na politické moci získají rady dělníků a vojáků a Národní shromáždění bude zbytečné.

V diskusi převažovalo odmítnutí účasti ve volbách. Větší prostor k vystoupení zde obdržela také Luxem-

burgová. Postavila se rozhodně za účast. Řekla: „Volby se stávají novým instrumentem revolučního boje.“ Přestože dosavadní vedení Spartakovců podporovalo účast, většina delegátů tuto možnost zamítla. 31. prosince Rosa Luxemburgová vystoupila na sjezdu s referátem Náš program a politická situace.

Kritizovala v projevu naděje vlády Eberta a Scheidemanna i některých představitelů Nezávislých na získání podpory vojáků z fronty, kteří teprve získávali politické zkušenosti. Ve svržení současné vlády většinových sociálních demokratů neviděla počátek revoluce, ale její konec. Za počátek revoluce považovala formu boje, kterou propagovala víc než deset let, politickou generální stávkou.

Vedle toho prosazovala maximální úsilí dělnických a vojenských rad při trvalém pronikání do existujících institucí ve městech a na venkově a vyzvedávala dobrou politickou práci rad. Uvedla: „... co dělá, co může, co má dělat každá rada dělníků a vojáků v Německu ... pronikneme do městského státu, ... obsadíme všechny pozice a budeme je bránit zuby nehty ... je nutno bojovat krok za krokem, v každém městě, v každé vsi ... o všechny mocenské pozice státu, které musí být kus po kuse vyrvány buržoasii a předány radám dělníků a vojáků ...“

V jejím pojetí bylo třeba provést odzbrojení buržoazní policie a ozbrojení všeho mužského proletářského obyvatelstva ve formě dělnických milic.

Převzetí politické moci v očekávané revoluci bylo poněkud odlišné od běžných představ sociálně demokratických i pozdějších komunistických stran. Prohlásila: „... Spartakův svaz nikdy nepřevzme moc jinak než na základě jasné jednoznačné vůle většiny proletářské masy v Německu...“ Postavení strany v očekávané revoluci a v diktatuře proletariátu bylo formulováno takto: „... Spartakův svaz není stranou, která chce dosáhnout panství přes dělnickou masu nebo jejím prostřednictvím. Spartakův svaz je jen cílevědomější částí proletariátu, ...která ukazuje na každém kroku na jeho dějinnou úlohu...“

Program podporoval proletářskou diktaturu a současně nabízel záruky demokratického charakteru nového systému. Měly ho představovat dělnické a vojenské rady. Členové těchto rad měli být pravidelně voleni, stejně tak místní rady volí nejvyšší celostátní

orgán, ústřední radu. Ústřední rada by se scházela nejméně jednou za čtvrt roku a její delegáti se pokaždé znovu volí. Vzhledem k očekávané revoluci se program přednesený Luxemburgovou zabýval i problémy revolučního teroru.

Protože se proletariát opírá o poznání teorií vědeckého socialismu, měl by se vyhnout iluzím typickým pro buržoazní revoluce. Proto proletariát nepotřebuje tento prostředek, tedy teror. O této otázce proběhla diskuse, zmíněné věty byly jedním delegátem chápány jako nepřímá kritika rudého teroru v Sovětském Rusku. Luxemburgová v závěrečném slovu uvedla, že chápe současnou špatnou situaci Sovětského Ruska, takže lze pochopit i dočasné použití teroru. Uhájila však svůj přednesený výklad problematiky teroru, který v programu strany zůstal zachován v původní podobě.

Sjezd rozhodl o názvu strany. Zatímco Luxemburgová a Logiches podpořili návrh na název Socialistická strana, většina sjezdu prosadila název Komunistická strana. V jednání o oblasti hospodářské politiky byl schválen požadavek vyvlastnění dolů, bank a průmyslových velkopodniků, stejně tak vyvlastnění velkých a středních zemědělských hospodářství. O rolnících Luxemburgová hovořila, jistě chybně a nediferencovaně, jako o fanatických stoupencích soukromého vlastnictví. Na sjezdu zazněly různé názory, zda pracovat v existujících odborech a sjezd se k této problematice nevyjádřil.

U otázky nové internacionály se sjezd vyslovil pro celosvětové sjednocení socialistických sil, podporu vytváření dělnických a vojenských rad a boj za mír. Současné výzkumy analyzují shody a rozdíly dvou programů, programu schváleného na tomto sjezdu, někdy označovaném za program luxemburgismu, a programu ruských bolševiků.

Základní shoda spočívala v očekávání brzké proletářské revoluce, která v podstatě odstraní kapitalismus. Uvedený program přednesený Luxemburgovou však předpokládal mnohem větší podíl početných skupin dělnictva, i toho, které bylo mimo stranu, na rozhodování. Předpokládal se zde uvědomělý souhlas velké většiny dělnictva s převzetím moci. Bolševická strana byla mnohem smyknutějším a pevněji organizovaným

útvarem. Organizace mladé rodící se KSN/S/ byla volnější.

Pohledy Luxemburgové v době po sjezdu poznáme z jejího dopisu Kláře Zetkinové. Předpokládala postupné úspěchy strany, která rychle vytvoří své nové organizace. Za několik dnů však nastal zcela odlišný vývoj.

5. ledna 1919 byl vládou odvolán berlínský policejní prezident Eichhorn, člen Nezávislých, který patřil k levicovému křídlu strany. Ústředí Komunistické strany spolu s vedením berlínské organizace Nezávislých a skupinou berlínských dělnických důvěrníků, dělnických starostů, zorganizovali proti sesazení Eichhorna protestní demonstraci. Ta se rychle měnila v povstání s cílem svrhnout vládu. Byl sestaven revoluční výbor, v němž zastupovali komunisty Liebknecht a Wilhelm Pieck. Výbor vyzval ke svržení vlády většinou sociálních demokratů. Zástupci komunistů ve výboru nekonzultovali další členy ústředí strany. Ti nesouhlasili s výzvou výboru ke svržení vlády a s povstáním.

Povstání bylo izolováno v Berlíně, nepodpořily ho další německá města a země. Po obsazení několika redakcí chyběly výboru přesnější představy o dalším postupu. Vláda postupně shromáždila část armády a sbory dobrovolníků, takzvané freikorpsy, a připravila plán útoku na povstalce. Rosa Luxemburgová odmítla povstání jako nepřipravené a nesmyslné. Její pojetí revoluce však předpokládalo důvěru pro iniciativu mas a nechtěla, aby nová strana vydala pokyn k ústupu a stala se brzdou iniciativy dělníků.

Nejrealističtější návrhy ústředí komunistů předložil již zmíněný Karel Radek. Doporučoval ihned ukončit povstání, ponechat si zbraně, v krajním případě vydat i zbraně. Luxemburgová nejdříve publikovala v Rote Fahne článek a v něm odsuzovala postup revolučních starostů a Nezávislých v revolučním výboru. V posledních článcích však přišla s poněkud odlišnou analýzou. „... nemá-li být socialismus jen snem, musí si revoluční dělnictvo vytvořit orgány, které jsou na výši.“

V posledním článku před zatčením napsala, že dělnická třída byla nucena sáhnout ke zbraním a že proletářská revoluce musí nutně projít řadou porážek. Uvedla, že revoluce byla, je a bude.

Luxemburgová chtěla zůstat s poraženými, zatýkanými, někdy vraž-

děnými, revolučními dělníky Berlína. Odmítla nabídku na odchod z města. Sužovalo ji vážné onemocnění. Po vypsání odměny na její zadržení byla zajištěna, vyslýchána důstojníkem freikorpsu, při dopravě do vězení byla omráčena a pak zastřelena. Stejný osud čekal Liebknechta. Nenávist vedla vrahy z freikorpsů k odhození těla Luxemburgové do kanálu berlínské Sprévy. Zachovala se fotografie připomínající svatební oslavu. Je to však oslava zavraždění Luxemburgové a Liebknechta. O něco později byl zatčen Leon Logiches, vykonával funkci nového předsedy německých komunistů. Byl ve vězení bez soudu zastřelen.

Luxemburgová byla nadanou teoretičkou, schopnou analyzovat význam hnutí pracujících, zkušenou političkou, ekonomkou, jejíž význam je v posledních letech náležitě docenován. Byla rovnocennou spolkyní i oponentkou Bebel, Lenina, Kautského, Trockého. Spolupracovala s bolševiky s cílem odstranit imperialismus, války a kapitalismus. Současně však analyzovala slabá místa teorií bolševické strany, které neposkytovaly dost prostoru pro kritickou iniciativu pracujících. Důležité jsou její odmítavé postřehy o použití teroru, velmi aktuální jsou zmíněné ekonomické analýzy zaměřené také na problémy Jihu. Byla múzickým člověkem s hlubokým zájmem o uměleckou literaturu.

Život a tvorba Luxemburgové jsou inspirací do dnešních zápasů směřujících k radikálnímu omezení globalizovaného kapitalismu. Tuto inspiraci bychom našli u zápasů proti moci MMF i nejnověji u hnutí Na černých životech záleží. Najdeme tuto inspiraci také v teoretické analýze postpandemického kapitalismu Williama Robinsona, varující před nárustem moci nadnárodních společností, vojenskoprůmyslového komplexu, globálního policejního státu i zneužíváním nejnovějších výsledků vědy a techniky současnou vládnoucí třídou.

V těchto souvislostech zní velmi podnětně následující názor Luxemburgové. Je třeba obrátit svět vzhůru nohama, ale každá zbytečně prolitá slza je obžalobou.

Text vznikl za podpory nadace Rosy Luxemburgové.

KORONAVIRUS A ZAMĚŠTNÁNÍ

MARKÉTA JUŘICOVÁ

Koronavirus v posledním roce citelně zasáhl téměř každou oblast našeho života. Pravděpodobně nejdůležitější oblast, kde se pandemie a s ní související opatření odráží nejvíce, je zaměstnání. Zeptala jsem se proto několika lidí, jak je covid postihl v práci, a co by uvítali, aby se jejich situace zlepšila.

JAN Š., ZDRAVOTNÍK Z Kladna:

„Rok 2020 se bezesporu dá přejmenovat na rok COVIDU. I na naší klinice uro VFN COVID určoval skoro vše. Na jaře o COVIDU nikdo toho moc nevěděl, a tak to bylo takové tápání skoro ve všem. Avšak postupem času se vše celkem zaběhlo. No od podzimu to byla jiná káva. Lidé byli otráveni. Kašlou, kašlalí na opatření. A protože za zdi nemocnice není vidět, novináři všichni lžou. Ani nevěří rozsahu katastrofy zvané COVID. Počtu mrtvech. Tohle bohužel částečně platí i pro zdravotníky. Je to občas dost depresivní. Prostupuje to vše v mojí práci. A zatím není moc světlo na konci tunelu. Řešení je samozřejmě vakcinace, vypnout totálně republiku a v první řadě také dát všem obětem COVIDU lidskou tvář. Dehumanizace obětí COVIDU je problém. Také tvrdé vymáhání opatření. Plus samozřejmě také řádné kompenzace, což je asi největší problém. A naděje umírá poslední.“

HANA, ÚŘEDNICE NA HOME OFFICE:

„Pracuji ve státní správě. Prakticky od začátku koronavirové krize začal náš úřad využívat home office. Podle toho, jak byla situace vážná, jsme buď pracovali z domu naplno, nebo se v kanceláři střídali. Home office jsem v minulosti vnímala jako atraktivní benefit a vadilo mi, že ho můžeme čerpat jen ve velmi omezené míře. Teď si ale připadám, jak kdybych se přecpala čokoládou. Chybí mi lidský kontakt s kolegy, vadí mi, že problémy nemohu jednoduše řešit zaklepáním na protější dveře, frustrují mě neustálé tech-

nické komplikace a nespolehlivé připojení, to, že všechno je tak nějak těžkopádnější a úmornější. A jsem naštvaná i sama na sebe, protože si nedokážu udržet denní režim, práci doháním o víkendech a hranice mezi prací a volným časem mizí. Zároveň ale vím, že mám štěstí, protože zaměstnavatel k nám přistupuje férově, nenutí nás chodit nemocné do práce, respektuje naše soukromí a finančně nám kompenzuje náklady, které se s prací z domu pojí. Jako bezdětná nemusím řešit ani domácí výuku dětí, která je pro rodiče dost náročná. Některým lidem ale jejich zaměstnavatelé práci z domu v době pandemie neumožňují (i když tomu žádné závažné provozní překážky nebrání) a vystavují je tak zbytečnému riziku nákazy, anebo vynuceného home office zneužívají, zasahují zaměstnancům do osobního života, zneužívají vágně nastavené pracovní doby a úkolují je klidně i v noci nebo o dovolené.

Proto mi do budoucna přijde důležité, že se o fungování home office začaly více zajímat odbory a vzniká tak šance vyřešit právní vakuum, ve kterém práce na dálku pořád ještě vězí.“

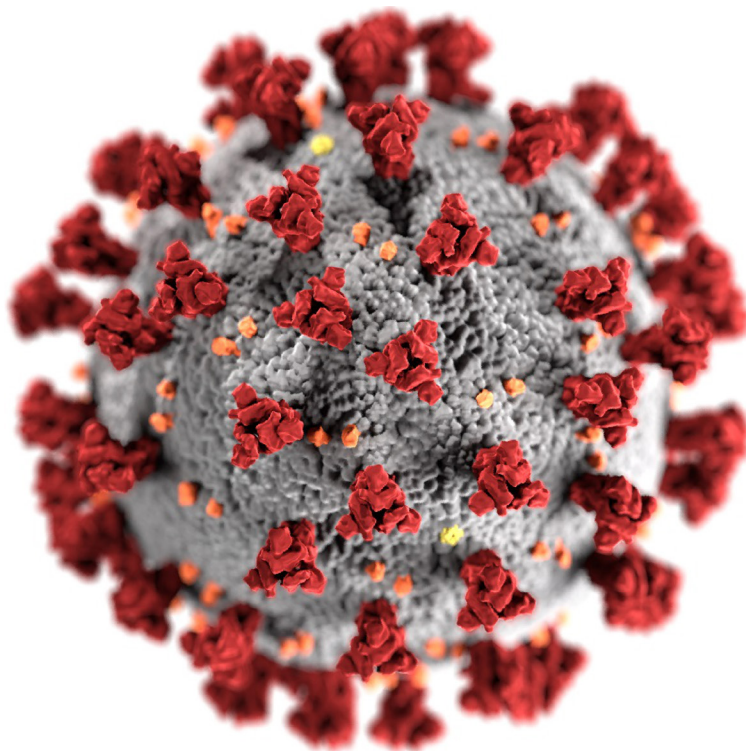
TOMÁŠ KŘEMEN, ONCE UPON A BEER, OSVČ V POHOSTINSTVÍ:

„Pražský bar provozuji od února 2018. Za první dva roky se mi víceméně dařilo vyrovnávat se se začátečnickými chybami [od administrativních zádrhelů přes drsné obchodní praktiky, až po personální přehmaty]. Výhled nabízel možnost se přesunout zpoza baru na více organizační pozici, což mělo umožnit legalizaci veškeré činnosti a rozvoj poskytovaných služeb.

České pohostinství trpí odkazem devadesátých let, kdy se okrádání státu stalo modlou. Ti, kteří systém ustanovovali, si pěkně vydělali a často jsou již mimo obor. My, kteří jsme s pohostinstvím začali později, se v systému musíme nejprve zavést, tzn. podvádět stát podobně jako ostatní, abychom byli konkurenceschopní, případně onen rozdíl dotovat z osobních prostředků. Mrzí mě, že roční omezení provozu politická reprezentace není schopná využít k nápravě.

Místo rozvoje přišel na jaře 2020 covid a následný lockdown. Z výdejního okénka a rozvozu jsem z lidí cítil odhodlání s covidem bojovat, podpořit své oblíbené podniky a víceméně ochotu dodržovat vládní opatření. Se spřátelenými hospodskými jsme si zavtipkovali na chaotičnost jejich přijímání, ale shodovali jsme se, že je lepší mít radši

tvrdší opatření, a o to dřív otevřít, než se v polouzávěře plácát dlouho.

Byla to náročná doba, ale díky neuvěřitelné podpoře stálých zákazníků a zákaznic bar přežil. S výhledem na podobná, snad lépe promyšlená, omezení na podzim během očekávané druhé vlny jsem si mohl dovolit na začátku léta vytvořit 3 plné úvazky, které jsem rozdělil mezi 5 zaměstnaných, a příslibit finance do konce roku. Ve smlouvě mají skutečnou výplatu [30500 hrubého], a dále dohodu o benefitech: týden dovolené navíc, příspěvek na dopravu, spropitné, podíl na zisku poměrně dle odpracovaných hodin, příspěvek na odborovou činnost. Stejně podmínky jako mám já sám, jelikož práce svých lidí si vážím stejně jako té své.

Za normálních okolností bývají prázdniny pro pražské hospody nejslabší, jelikož se Praha vyklidňuje na prázdniny. Prázdniny 2020 byly pochopitelně ještě horší, ale s výjezdy na festivaly jsme to zvládli. Koncem srpna a v září jsme se zděšením sledovali dovoz covidu z Chorvatska. S dalšími hospodskými jsme volali po rychlém lockdownu, abychom stihli naši hlavní sezónu [listopad a prosinec]. Místo toho se čekalo na volby. Po nich byla vláda snad ještě chaotičtější než na jaře, začala prosakovat porušování opatření ze strany vysoce postavených politiků. Lidé to nesli nelibě a mnozí se začali potýkat s vlastními finančními problémy. Prodej z výdejového okénka a rozvozy znatelně klesly.

Pak přišel z mého pohledu ten úplně největší přešlap, ani ne týdenní rozvolnění, které hospodským přidělalo pouze starosti a zapříčinilo následné uzavření, ve kterém přes legislativní kličky žijeme de facto dodnes.

Za hlavní potíže, se kterými se potýkám, považuji nekomunikaci ze strany politiků, neustálé změny, které znemožňují cokoli plánovat. Konkrétně v mém případě třeba i pomoc v nemocnicích, mám pečovatelský kurz a několikaletou praxi včetně oddělení intenzivní péče. Na podzim jsem chvilku pomáhal v léčebně dlouhodobě nemocných, ale 12hodinové směny a následných několik hodin dohledávání nových informací a vyřizování žádostí o kompenzace se ukázaly jako dlouhodobě neudržitelné, resp. jsem na to příliš slabý. S kompenzacemi se to pak má tak, že se hledá jakýkoliv důvod jejich neposkytnutí. Vyplácí se zpětně, tedy nejdříve musíte zaplatit [nájem, odvody], teprve potom můžete žádat. Následně čekáte, zda žádost projde, a potom dalšího půl roku a více, než peníze skutečně dorazí na účet [tedy obdobně jako prémie zdravotníkům]. K tomu musíte platit komerční ceny za veškeré služby [elektřina, telefon, stočné atd.]. A samozřejmě vyplácet alespoň část výplat, platit vlastní nájem apod. Čtvrtý měsíc za sebou sháním peníze na výplaty v posledních dnech, dluhy rostou.

Nad vírou návratu k normálu převažuje pochybnost, zda jsem neměl zavřít po prvním lockdownu. Zatím jsem to neudělal, nad vodou mě drží slibný vývoj v předcovidové době a věrnost zákazníků a zákaznic, kteří se nás stále snaží podporovat, přestože sami řeší spoustu problémů. A především náš pracovní kolektiv! Pokud někdy budeme moci normálně otevřít, se současnými lidmi zvládneme dluhy splatit a zase bavit naše hosty."

SITUACE NÁM PŘERŮSTÁ PŘES HLAVU

Já během koronaviru pracuji jako skladník. Na směně je nás asi 250, pracujeme 11 hodin a každý den nachodíme okolo 20 kilometrů. S rouškou nasazenou celý den to není úplně legrace, o bezpečnostních přestávkách nás nikdo neinformoval, a teď se nám ještě kvůli nařízení vlády zavře jídelna [pozn. zákaz závodního stravování vláda nakonec stáhla]. Musím říct, že na tom nejsme tak zle, jako v jiných podnicích, ale přesto nám ta situace trochu přerůstá přes hlavu. Z práce totiž chodíme domů utahaní a nemáme pořádně čas ani sílu na naše rodiny. Mnozí z nás musí nechávat malé děti, které mají zavřené školy, samotné doma, aby je vůbec uživil. Opatření proti šíření koronaviru u nás existují - máme určené rozestupy na obědch nebo v kuřárně, nosíme roušky a neměli bychom se shlukovat. V rámci možností se to všechno samozřejmě dodržuje, ale v takovém počtu to stejně nejde uhlídat. Nakazí se jeden a v nebezpečí je minimálně dalších 10 lidí. Myslím, že nejvíce by pomohlo všechny provozy [kromě potravin a léků] třeba na 3 týdny úplně uzavřít.

Jak vyplývá z uvedených výpovědí, současný stav, kdy lockdown funguje jen napůl a hledí se více na zisky velkých firem než na zdraví a životní potřeby běžných lidí, je nevyhovující. Je třeba jít cestou tvrdého lockdownu po dobu několika týdnů s náležitými náhradami pro všechny, které takové opatření zasáhne a urychlit očkování na maximum. Jedině tak se budeme moci zase brzy vrátit ke svým běžným zaměstnáním, k běžné péči ve zdravotnictví, do svých hospod a do svých kanceláří.

AMERIKA BEZ TRUMPA

JAN MÁJÍČEK

Dny Donalda Trumpa v úřadu amerického prezidenta jsou sečteny. Co se dá očekávat od Bidena? Především návrat k transatlantickému intervencionismu, který ale ještě více prohloubí krizi, kterou současné Spojené státy trpí. Šanci tak budou mít sociální hnutí za klimatickou a sociální spravedlnost.

Donald Trump potvrdil ve svém úřadu to, co se od něj čekalo. Předváděl twitterové eskapády a politicky pomáhal velkému byznysu a superbohatým. K růstu počtu miliardářů přispěla jistě Trumpova daňová reforma. Ta sice snížila daně všem, ale největší podíl daňové úlevy ve vztahu k příjmu po zdanění získali ti nejbohatší (podobně jako to vypadá v ČR se zrušením superhrubé mzdy).¹

Stejně tak se navzdory tomu, co říkal o Obamově administrativě, nestáhl z žádného válečného konfliktu. Pokud se podíváme na počet amerických vojáků v zahraničí, tak zjistíme, že se jejich počet příliš nezměnil. Za Obamy jich bylo přibližně 198 000. Trumpova administrativa uvádí, že nyní je jich 174 000, ale to je jen početní trik. Počínaje prosincem 2017 začalo americké ministerstvo obrany vyřazovat vojáky umístěné v Afghánistánu, Iráku a Sýrii z oficiálních zpráv o počtu nasazených z důvodu „ochrany našich sil“. Pokud bychom provedli kvalifikovaný odhad, dostali bychom se podle časopisu Foreign Affairs na počet 194 000 vojáků v zahraničí. Tedy na téměř stejný počet, jaký zde byl za Obamy.²

No a nakonec je tu zdravotní a ekonomická krize způsobená pandemií covid-19. Nemá cenu se příliš pozastavovat nad nápady bývalé-

ho prezidenta Trumpa na vstříkování desinfekce pacientům do žil, nebo okázalé chození bez roušky, které ho přivedlo na jednotku intenzivní péče. Problém je v tom, že USA mají téměř 300 000 mrtvých, což znovu otevřelo debatu o tom, jak vypadá americké zdravotnictví. To je stále z drtivé většiny soukromé a téměř 30 milionů Američanů nemá ani to. Obama sice prosadil zákon o dostupné péči, tzv. Obamacare, ale Trump tuto legislativu opět revidoval a počet nepojištěných zase stoupl. USA tak zůstávají jedinou průmyslově rozvinutou zemí na světě, kde všeobecné zdravotní pojištění neexistuje.

OSLABENÍ KRAJNÍ PRAVICE

Konec Donalda Trumpa ale znamená především oslabení krajní pravice, která jeho vládnutí používala jako příklad boje „za národ“ a proti „liberálnímu globalizmu“. Jak už jsem naznačil výše, ani Trump, ani jeho následovníci v Evropě jako je Marine LePenová, Matteo Salvini či nově slovenský premiér Janez Janša, nehodlají globálnímu kapitalismu zkřivit vlasek na hlavě. Konec konců i Tomio Okamura přišel do politiky jako zástupce podnikatelů v cestovním ruchu a obchodník s japonskými specialitami, a ani on nehodlá na politickém a ekonomickém systému nic měnit.

Přesto bylo Trumpovo působení silnou symbolickou podporou rasistické a krajně konzervativní agendy. Zejména v první polovině svého vládnutí vytáhl do nejvyšších pater americké politiky Stephena Bannona, provozatele oblíbeného portálu tzv. al-

ternativní pravice [alt-right] Breitbart, který později v Evropě podporoval jak Frageovu Brexit Party, tak Salviniho Ligu. Bannon dokonce na čas usiloval založit akademii alternativní pravice v jednom katolickém klášteře poblíž Říma.³ Tento pokus však nevyšel a sám Banon skončil v srpnu 2020 za mřížemi za zpronevěru peněz, které vybral v kampani na podporu výstavby zdi s Mexikem. Na darech měl pro osobní účely zpronevřit milion dolarů.⁴

1 <https://www.businessinsider.com/us-billionaire-wealth-increased-since-trump-became-president-2020-4>

2 <https://www.foreignaffairs.com/articles/2019-12-03/trump-didnt-shrink-us-military-commitments-abroad-he-expanded-them>

3 <https://www.ft.com/content/d38ffde2-6bf6-11e9-a9a5-351eea-ef6d84>

4 <https://www.nytimes.com/2020/08/20/nyregion/steve-bannon-arrested-indicted.html>

I bez Bannona, kterého se na začátku roku 2018 zbavil, dokázal Trump díky svým vyjádřením posilovat rasovou nenávist a posilovat pozici krajní pravice. Příkladem za všechny bylo jeho vyjádření k vraždě, kterou spáchal jeden z příslušníků krajně pravicového shromáždění. To se sešlo v srpnu 2017 v Charlottesville, aby protestovalo proti odstranění sochy otrokářského generála Lee z dob občanské války v USA. Došlo ke střetu s antifašistickou demonstrací a jeden z příslušníků krajní pravice najel do protestujících antifašistů. Výsledkem byla smrt 32 leté Heather Heyer a zranění dalších 19 lidí. Trump událost okomentoval slovy, že k násilí došlo na obou stranách.⁵

KORPORÁTNÍ DEMOKRATÉ

Co můžeme čekat od demokratického prezidenta Bidena? Zaprvé je jasné, že na rozdíl od Obamy postrádá i ten nejmenší kousek nadějí na nějakou hlubší změnu. Biden je v politice od roku 1973 a za tu dobu proslul jako člověk kompromisů, což má podle liberálních komentátorů zajistit, že dokáže překlenout příkopy, které Trump zviditelnil⁶ [vykopala je totiž léta ignorování požadavků obyčejných Američanů]. Jak navíc poukazuje levice v Demokratické straně vedená Alexandrou Ocasio-Cortez, byla právě nedostatečná důraznost demokratů důvodem, proč se nekonal tolik avizované drtivé vítězství nad Trumpem. Místo toho se jí a jejím politickým stoupencům dostává ostouzení a útoků, že právě oni jsou za nedostatkem podpory pro demokraty.⁷ Co se avizovaného personálního složení nového Bidenova kabinetu týká, podrobně jej rozebírá Matěj Schneider ve svém podcastu Redneck⁸, a zde stačí zmínit, že je složen z lidí, kteří už byli v Obamově administrativě a mají velmi blízko k Silicon Valley, tedy

velkým technologickým gigantům. Podívejme se spíše na to, jak Bidenovo vládnutí vypadá v kontextu politického jednání Demokratické strany.

Demokraté i během koronakrizy potvrdili, že jsou jen lehce odlišnou stranou velkého byznysu. Jak ukazuje Robert Brenner v New Left Review č.123, obě strany nabídly velkým firmám nový balík peněz na pokrytí výdajů spojených s krizí. Americká centrální banka FED převzala Kongresem schválených 454 miliard, které měly pokrýt případné ztráty a vynásobila tuto schválenou pomoc deseti. Vznikl tak balík 4,54 bilionu dolarů, který je určený na „půjčky, záruky za půjčky a další investice“. A tyto prostředky potečou ze své drtivé většiny do kapes těch největších společností a demokraté při jejich obhajobě říkali, že s tím vlastně není možné nic dělat. Ve srovnání s pomocí nezaměstnaným, jejichž počty rapidně narostly, došlo k uvolnění 603 miliard dolarů, z čehož na přímých platbách jednotlivcům a rodinám bude vyplaceno 300 miliard, na zvláštní podpoře v nezaměstnanosti 260 miliard a na studentských půjčkách 43 miliard dolarů.⁹ Jak je zřejmé z vyjádření demokratického předsedy výboru Kongresu pro daně [Ways and Means Committee] Richarda Neala, který úzce spolupracuje s přední demokratkou Nancy Pelosi, jednalo se o návrh obou stran, který byl konzultován s členy stále téže politicko-ekonomické elity, která už má za sebou různé záchranné balíčky pro korporace, které představily administrativy Clintona, Bushe i Obamy: „Není to z mé strany nějaký pochybný pokus. Obrátil jsem se na jednotlivce, kteří mají dlouhou legislativní zkušenost a reputaci v tom, jak rozumí věcem tohoto rozsahu. Okamžitě jsem vyhledal Roberta Rubiniho, ministra financí Billa Clintona... Janet Yellenovou, bývalou předsedkyni FEDu, Hanku Paulsona, který radil Bushově administrativě po finančním kolapsu v roce 2008, Stevena Rattnera, který řídil automobilový záchranný balíček... a Jacka Lew [ministra financí v Obamově administrativě].“¹⁰ Proti štedré korporátní pomoci se postavila už jen výše zmíněná Ocasio-Cortez, která ji nazvala „největším balíkem pro kor-

porace v amerických dějinách,“ který našim rodinám dává jen drobky.¹¹ A do onoho zákona byly navíc doplněny ještě daňové úlevy pro největší firmy a na nejbohatší jednotlivce ve výši 174 miliard dolarů. Jak demokraté, tak republikáni se nadále podíleli a podílejí na přerozdělování bohatství směrem zdola nahoru.

LEVICE

Ačkoli vyšla skupina okolo Ocasio-Cortez z voleb posílena (tzv. The Squad se pravděpodobně rozšíří od 3 – 4 další členy), stala se okamžitě terčem útoků ze strany demokratického establishmentu a spřízněných medií. Není však bez zajímavosti, že všichni kandidáti a kandidátky, kteří ve své kampani podporovali Medicare for All (tedy všeobecné zdravotní pojištění) a/nebo Green New Deal, byli zvoleni, zatímco středoví demokraté většinou s republikány prohráli. Veškerá sociální témata jsou tak umlčována a demokraté se děsí toho, že by se měli konfrontovat s republikánskou rétorikou, která je všechny označuje za šilené levičáky, kteří chtějí v USA zavést socialismus. The Squad je zatím příliš malý na to, aby to mohl změnit, ale může pomoci posilovat hnutí v ulicích tím, že bude aktivně působit jako tlumočnické jejich témat, a jak to například fenomenálně předvádí Ocasio-Cortez, budovat levicové povědomí i mezi dosud nepolitizovanými lidmi.¹²

Budování nejrůznějších hnutí je pak prvořadým úkolem radikální americké levice. Ať už je to posilování hnutí jako Black Lives Matter, nebo boje za zvýšení minimální mzdy ze 7,25 dolarů na 15 dolarů na federální úrovni. To už se v některých státech či velkých městech podařilo prosadit. S důsledky koronavirové krize, obrovské nezaměstnanosti (dosahující zhruba 10,7 milionů lidí)¹³ a dalším posilováním nerovností, bude role levice v ulicích nezastupitelná.

11 Tamtéž

12 Ocasio-Cortez proslula mimo jiné tím, že se účastní hraní populárních her, které je vysíláno živě přes platformu Twitch. Jednou tak podpořila práva transgender osob, podruhé vybrala na potravinové banky a další sociální organizace přes 200 000 dolarů.

13 <https://www.bls.gov/news.release/pdf/empst.pdf>

5 <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-40943425>

6 <https://www.theglobeandmail.com/world/us-politics/article-joe-biden-americas-middle-man-how-his-career-of-compromise-has>

7 <https://www.theguardian.com/us-news/2020/nov/08/alexandria-ocasio-cortez-ends-truce-by-warning-incompetent-democratic-part>

8 <https://a2larm.cz/2020/11/red-neck-36-chaoticke-predani-moci-a-ry-sujici-se-bidenuv-kabinet>

9 <https://newleftreview.org/issues/ii123/articles/robert-brenner-escalating-plunder>

10 Tamtéž

ZELENÁ FEMINISTICKÁ VLNA: BOJ ZA PODPORU LEGALIZÁCIE INTERRUPCIÍ V ARGENTÍNE A POĽSKU

MINA BAGINOVÁ

HISTORICKÉ VÍŤAZSTVO V ARGENTÍNE

30. decembra 2020 hlasoval senát v Buenos Aires o otázke, nad ktorou celá argentínska spoločnosť debatovala desiatky rokov: o legalizovaní interrupcií, ktoré sa nepodarilo presadiť ani po skončení vojenskej diktatúry v roku 1983. Hlasovanie, ktoré trvalo 12 hodín, odrážalo roky feministických mobilizácií a celospoločenských diskusií. Na výsledky hlasovania čakalo dlhé hodiny státisíce ľudí na námestiach po celej krajine. Keď sa na verejných obrazovkách objavilo slovo „schválené“ zelenou farbou, dav ľudí explodoval ohlušujúcim kolektívnym výkrikom. Objatia sa miešali so slzami radosti, nádeje a úľavy. Každá osoba v dave bola v ten deň oblečená do zelenej farby, ktorá sa rokmi stala symbolom feministickej snahy o sociálnu spravodlivosť.

Argentína má dlhoročnú históriu ženských bojov, ktorá je nevyhnutou súčasťou posledného víťazstva. Požiadavky a politická prax mobilizácií, ktoré predchádzali súčasnému feministickému hnutiu, sú úzko späté so základmi hnutia, a to najmä z obdobia po poslednej vojensko-občiči-

ansko-cirkevnej diktatúry, ktorá bola poznačená brutálnym sociálnym a ekonomickým násilím. Jedno z najdôležitejších hnutí je Madres de Plaza de Mayo [Matky Plaza de Mayo], odpor matiek a babičiek, ktoré desiatky rokov pravidelne od roku 1977 organizovali protesty na námestí Plaza de Mayo v Buenos Aires, požadujúc návrat svojich zmiznutých detí, ktoré boli počas diktatúry unesené od svojich lavicovo zmýšľajúcich rodičov na [pre]výchovu v rodinách, ktoré podporovali vojenský režim. Hnutie Matky Plaza de Mayo je jeden zo základných pilierov revolučných procesov v súčasnej Argentíne. Dnes už ikonické líderky tohto ženského, ľudsko-právneho hnutia, pravidelne podporujú mladšiu generáciu militantov a militantiek, vrátane protesty na podporu legalizácie interrupcií. Pokiaľ ide o spravodlivosť, zvrchovanosť a kvalitu života, tranzitné obdobie do štruktúr reprezentatívnej demokracie bolo v Argentíne katastrofálne, vyúsťiac do hlbokkej sociálnej a hospodárskej krízy v roku 2001. V tomto období vznikli takzvané verejné polievkové kuchyne – kolektívne jedálne, ktoré hrali zásadnú úlohu pri udržiavaní komunitného života v najchudobnejších

susedstvách. Ženy, ktoré tieto jedálne viedli, sa stali prominentnými aktivistkami v proti-neliberálnych sociálnych hnutiach. Boli to práve ony, ktoré roky podporovali a zdieľali kampaň za legalizáciu interrupcií, často v tradične konzervatívnych zónach.

Samotná kampaň na podporu legalizácie interrupcií siaha do roku 1986, kedy sa ženské organizácie v Argentíne začali každoročne stretávať na národnom stretnutí žien, kde tisíce účastníčok diskutovalo o konkrétnych potrebných politických krokoch. Myšlienka jednotnej kampane na legalizáciu umelého prerušenia tehotenstva bez potreby udania dôvodu vznikla na stretnutiach v rokoch 2003 a 2004. V nasledujúcom roku sa začala Národná kampaň za právo na legálne, bezpečné a bezplatné umelé prerušenie tehotenstva, ktorá poskytla politické zastrešenie stovkám skupín, organizáciám, a jednotlivcom. Hlavným sloganom kampane je: „Sexuálna výchova, aby sme sa mohli rozhodnúť, antikoncepcia, aby sme nepotratili, legálne interrupcie, aby sme nezomreli.“ Od roku 2007 kampaň predstavila legislatívne projekty na legalizáciu interrupcií šesťkrát, až kým nebola schválená v poslaneckej snemovni v roku 2018,

hoci senát vtedy úzko hlasoval negatívne. Hlavnou silou odporu sa od roku 2015 stalo feministické hnutie *Ni Una Menos* [Nie o jednu ženu* menej], ktoré spočiatku vzniklo ako reakcia na machismo – patriarchálne štruktúrne násilie, ktoré sa každodenne v Argentíne prejavuje jednou z najvyšších feminicíd na svete. Aj keď medzi feministickými skupinami existuje veľa komplikovaných debát, legalizácia interrupcií bola požiadavka, ktorá spojila všetky. Tejto príležitosti sa zúčastnili aj mladí ľudia v študentských organizáciách a komunitných sociálnych hnutiach, najmä v marginalizovaných miestach ako neformálne osady. Kampaň posunuli vpred prostredníctvom kolektívnych akcií, ako napríklad poskytovanie emocionálnej podpory ženám, ktoré potrebovali interrupciu, alebo šírenie informácií o sexuálnych a reprodukčných právach. Politická šanca prišla s centro-ľavicovým prezidentom Albertom Fernandezom, ktorý ako taktickú dohodu so sociálnymi hnutiami podporil legalizáciu interrupcií ako jeden z hlavných sľubov svojej prezidentskej kampane. Aj keď pandémia COVID-19 posunula debatu o niekoľko mesiacov dozadu, vďaka tlaku feministických organizácií Fernandez pokračoval so stretnutiami so zákonodarcami a naplánoval hlasovanie o legalizácii na 30. decembra 2020.

Positívne hlasovanie legalizuje umelé prerušenie tehotenstva bez potreby udania dôvodov počas prvých 14 týždňov tehotenstva. Ukončenie tehotenstva je možné nad touto hranicou ak je tehotenstvo výsledkom znásilnenia alebo je ohrozený život a zdravie tehotnej osoby. V argentínskom systéme verejného zdravia by mali byť interrupcie zadarmo, a zdravotné poisťovne by mali zabezpečiť pokrytie celého zákroku. To, ako sa tento zákon bude aplikovať v praxi sa bude musieť ešte vyvinúť, čoho si je feministické argentínske hnutie plne vedomé. Argentínska legislatíva o interrupciách sa vyvinula od roku 1921, keď sa prvýkrát reformoval trestný zákonník a obmedzenia právnych ciest na dobrovoľné prerušenia tehotenstva. Od roku 2012 je interrupcia legálna v prípade znásilnenia, a ak tehotenstvo predstavuje riziko pre celkové zdravie tehotnej osoby. Reálne sa však v zdravotných strediskách tehotným ľuďom často podsúvajú prekážky, ktoré bránia prístupu k tomuto

urgentnému zákroku. Zdravotníci často tvrdia, že majú právo na výhradu vo svedomí, popierajú, že sú interrupcie za takýchto okolností legálne, alebo sa pokúšajú presvedčiť osobu, aby interrupciu nepodstúpila. Inštitúcie a zamestnanci, ktorí popierajú interrupcie v rámci právneho rámca, často ponúkajú utajené interrupcie za vysoké finančné náklady, často s ublížením na zdraví, na čo sa poškodená osoba nemôže právne odvolať. Prekonať stigmatizáciu interrupcií v spoločnosti bude ďalšou dôležitou úlohou feministického hnutia.

POKRAČUJÚCE PROTESTY V POĽSKU A PREPOJENIE S ARGENTÍNOU

22. októbra 2020 nezákonne zvolený a politicky kontrolovaný Ústavný súd v Poľsku rozhodol o protiústavnosti posledných troch podmienok, ktorej aspoň v teórii ešte stále dovoľovali interrupcie, a to v prípadoch znásilnenia, ohrozenia zdravia tehotnej osoby, a v prípade poškodenia plodu. Napriek masovému protestom spolu-organizovanými Poľským Štrajkom [Ogólnopolski Strajk Kobiet], o tri mesiace neskôr, 27. januára 2021, sporné rozhodnutie nadobudlo legálnu právoplatnosť, čo v skutočnosti znamená takmer úplný zákaz interrupcií. Protesty tak pokračujú po celej krajine, napriek pokračujúcej epidémii. Občianska vzbura vedená feministickými aktivistickými skupinami prilákala tých najsilnejších spojencov: k radikálnym feministkám a feministom sa pridali rodiny, futbaloví fanúšikovia, alebo farmári na ich traktoroch.

Napriek obrovskému sklamaniu z prijatia zákona, protestujúce skupiny čerpajú silu z argentínskej skúsenosti, a to nielen symbolicky. Vo vyhlásení pre verejnosť, predstavitelia Poľského Štrajku zdôraznili, že pokiaľ sa bude musieť poľské feministické hnutie mobilizovať 15 rokov, ako tomu bolo v Argentíne, sú pripravení. Poľské aktivistky a aktivisti sú prepojení s argentínskym hnutím od roku 2016, kedy sa Poľský Štrajk dohodol s *Ni Una Menos* na medzinárodnom štrajku: v Argentíne bol štrajk, a nasledujúce masívne mobilizácie spojené s ďalšou so sériou brutálnych feminicíd, a v Poľsku to bol začiatok takzvaných Čiernych Protestov proti prvým krokom kriminalizácie interrupcií pod stranou Zákon a Spravodlivosť. Bol to počiatok takzvanej medzinárodnej zelenej

vlny [ako bolo spomenuté, po dohode medzi aktivistkami sa zelená farba stala symbolom feministického hnutia v oboch krajinách]. Navyše, medzinárodný štrajk v Poľsku a Argentíne inšpiroval podobné mobilizácie po celom svete, od Ruska až po Južnú Kóreu.

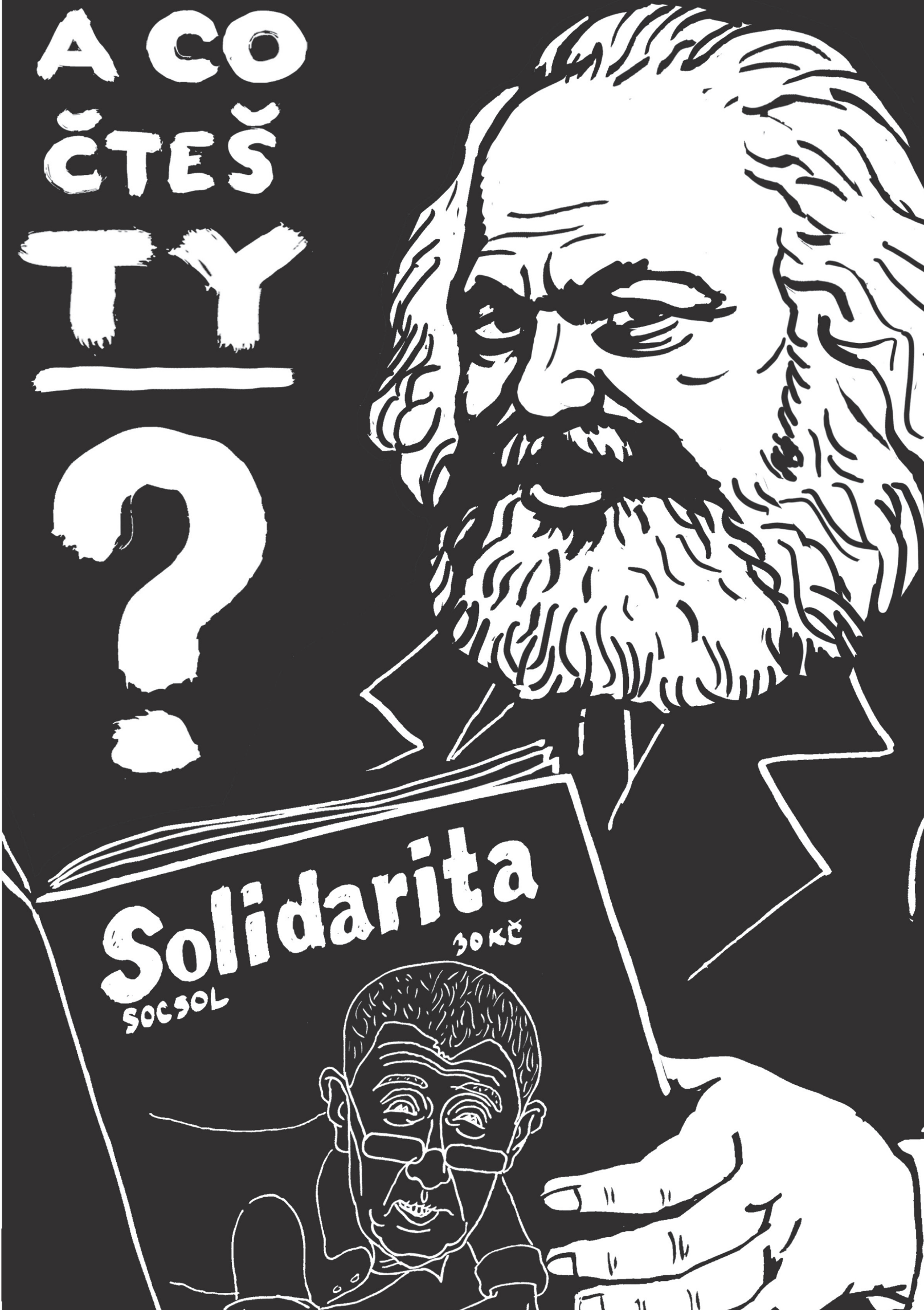
MEDZINÁRODNÉ ANTI-RODOVÉ KOALÍCIE A NUTNOSŤ INTERNACIONÁLNEHO FEMINIZMU

Potrebu internacionálnych feministických štruktúr, ktoré by prepájali lokálnu prax s ďalšími krajinami zdôrazňujú aj výskumy o medzinárodných, takzvaných anti-rodových koalíciách, ktoré sa mobilizujú na projektoch ako sú zákazy legálnej interrupcie, anti-LGBTQ+ kampane, alebo zatváranie akademických oddelení pracujúcich na otázkach rodovej rovnosti. V Argentíne sa takáto aliancia objavila verejne prvýkrát v roku 2018 v podobe kampane *Con Mis Hijos No Te Metas* [Nehrajte sa s mojimi deťmi], ktorá má väzby s niekoľkými ultrakonzervatívnymi politickými stranami a skupinami v Latinskej Amerike, vrátane Bolsonara v Brazílii, rovnako ako aj s poľským právnickým inštitútom *Ordo Iuris* – hlavný orgán, ktorý stojí za snahami o kriminalizáciu interrupcií, aj za nenávisťnými kampaniami proti LGBTQ+ ľuďom v Poľsku. Ďalšou výraznou anti-rodovou alianciou v regióne Strednej Európy je Kresťanská Únia na Slovensku, ktorá patrí pod vedúcu politickú stranu OĽaNO. Kresťanská Únia má priame spojenie na *Ordo Iuris*, a pravidelne podsúva zákony o sprisňovaní interrupcií na Slovensku do parlamentu. Všeobecne sa anti-rodové aliancie dajú definovať ako pravicové lobistické skupiny spadajúce pod cirkevné orgány, ultrapravicové strany, alebo ultrakonzervatívne občianske organizácie. Ich sila spočíva v obrovských finančných dotáciách, o ktorých sa momentálne vie iba veľmi málo. Ako vidieť v Poľsku, politická moc týchto sietí rastie, predstavujú nové výzvy pre ľavicové sociálne hnutia, ktoré budú musieť týmto silám čeliť. Aj preto samotná legalizácia interrupcií na sociálnu spravodlivosť nestačí, a je potreba podobných krokov, aké podstúpila vláda v Argentíne, kedy paralelne so zákonom o legalizácii predstavila aj zákon „Plán tisíc dní“, ktorého cieľom je poskytnúť štátnu ekonomickú podporu matkám v situáciách sociálnej zraniteľnosti počas tehotenstva, a v prvých troch rokoch života dieťaťa. Vytváranie medzinárodnej feministickej solidárnej praxi, akou bol medzinárodný feministický štrajk v Poľsku a Argentíne, bude základným pilierom tohto odporu.

A CO
ČTEŠ
TY

?

Solidarita
30 Kč
SOC SOL

ŽENY A MUŽI SPOLUČNĚ

PROTECNE

PROTI

SEXISNU

PRO LEVICI JE PŘÍSTUP K INTERRUPCÍM OTÁZKOU LIDSKÝCH I SOCIÁLNÍCH PRÁV

Rozhovor s Justynou z kolektivu Ciocia Czesia; rozhovor vedla Martina Veverková.

Co přesně bylo pro vás impulsem založit kolektiv Ciocia Czesia? Jak dlouho už existujete a kolik vás přibližně je?

Ciocia Czesia [ve volném překladu Teta Češka, nebo česká tetička] vznikla v reakci na přijetí verdiktu polského Ústavního soudu, dle kterého je potrat z důvodu poškození plodu v rozporu s ústavou. To v praxi znamená téměř úplný zákaz provádění legálních interrupcí. Existují sice dva zákonem stanovené případy, kdy je přerušení těhotenství možné [z důvodu znásilnění, incestu, nebo ohrožení života matky], nicméně i tyto legální cesty jsou čas- tokrát pro osoby v nevyžádaném tě-

hotenství zavířené. Realita je taková, že je velmi obtížné znásilnění prokázat, policejní šetření bývají příliš zdlouhavá, a tak se mnoho žen ocitá v situaci, kdy na legální potrat je pozdě. Dalším problémem je nefunkční systém veřejného zdravotnictví, čekací fronty na vyšetření, kterých v případě podezření ohrožení života matky není málo, a opět se lidé dostávají do situace, kdy interrupce už není možná. Ostatně o realitě hovoří statistiky: za rok 2019 bylo v Polsku s 37 miliony obyvatel legálně provedeno pouhých 1 110 interrupcí, z toho celých 1 074 právě z důvodu vady plodu.

Ještě 22. října 2020, den před rozhodnutím soudu, se většina z nás ne-

znala. Spojily nás pocity naštvání, šoku, bezmoci. Spojilo nás také odhodlání tyto emoce přetavit do akce, činnosti, solidarity. V některých z nás byla bezmoc posílená tím, že cestování bylo kvůli koronaviru omezené, a nechtěly jsme pouze sledovat, jak davy odhodlané bojovat za svá práva vychází do ulic. K organizování se jsme využily sociální sítě, daly dohromady nejdříve chat, kde jsme si živě vyměňovaly názory na situaci v Polsku, naše pocity, sdílely potřebu něco dělat. Inspirací nám byly dvě jiné organizace: Ciocia Basia [Teta Bára] z Berlína a Ciocia Wienia působící ve Vídni.

Proč zrovna „teta“? Teta je symbolem podporující osoby, která vždy poradí, pomůže, když bude zle.

Teda je nás ve skupině aktivních cca deset. Máme ale obrovskou síť dobrovolnic a dobrovolníků [kolem sedmi stovek], a byly jsme opravdu pozitivně překvapené za vlnu solidarity, kterou jsme my, a osoby neplánované těhotné z Polska, dostaly.

Jakou pomoc přesně ženám nabízíte? Víte o tom, že by existovaly podobné aktivity i v jiných zemích?

Především pomáháme s informovaností osob, které by do ČR chtěly přijet na provedení interrupce. Sdílíme informace o tom, jaká je legislativa, jak probíhá samotný zákrok, jaká je jeho cena. Díky veřejné sbírce si můžeme dovolit poskytnout i finanční nebo materiální podporu pro osoby, které si interrupci nemůžou dovolit. Kvůli tomu, že polská legislativa je jednou z nejpřísnějších v Evropě, Polky už dlouhá léta jezdily na umělé přerušování těhotenství do zahraničí [na Slovensko, do Německa, Velké Británie, Nizozemska]. Tyto náklady [+cesta atd.] nemohou ovšem nést osoby v prekérním postavení, a ty, které nemají velký sociální kapitál. Teta ví, že potrat je také třídní záležitostí a proto nechce nechat tyto skupiny o samotě. Nabízíme asistenci s tlumočením, ubytováním, dopravou a také peer psychickou podporu, a v případě potřeby dokážeme zajistit i konzultaci s psycholožkou. Hodně energie a času jsme věnovaly rešerši zdravotnických zařízení, která se řídí stanoviskem Ministerstva zdravotnictví z roku 2016 a jsou otevřená přijímat osoby z Polska. Inkluzivita je pro nás hodně důležitá, jsme různorodý kolektiv a naše podpora je směřovaná nejen pro cis ženy, ale kohokoli, kdo může otěhotnět [transmuži, nebinární lidé atd.].

Kromě zmíněných Tet z okolních zemí, existuje ANA – Abortion Network Amsterdam a samozřejmě dále Women Help Women, Women on Web, Aborcja Bez Granic, které šíří osvětu, pomáhají s farmakologickým potratem. Rozhodně zajímavý a praktický je zin vydaný kolektivem Aborcyny Dream Team. Jsou tam odpovědi na spousty otázek, co dělat v situaci nechtěného těhotenství a jak to dělat bezpečně.

Kolik Polek každoročně podstupuje interrupci v zahraničí?

Počet mimosystémových interrupcí není znám. Federace na podporu žen a plánovaného rodičovství [Federacja na rzecz kobiet i planowania rodziny] však odhaduje, že Polky ročně absolují 100 – 200 000 interrupcí, z čehož je 10 – 15 % provedeno v zahraničí.

Ozývají už se vám ženy s žádostí o pomoc?

Ano, kontaktuje nás hodně osob. Dny, kdy nám na e-mailu nepřistane žádná zpráva, prosba o pomoc nebo dotaz, jsou výjimkou.

Jak to vlastně funguje z pohledu českého zdravotnictví, když tu chce žena z Polska, nebo třeba z jiné země, podstoupit interrupci? Pokud zákrok není pokryt ze zdravotního pojištění, na kolik peněz vyjde?

Je to hodně komplikované a zdá se, že samotné úřady v tom nemají jasno a nikdo neví, jaký by měl být výklad současné legislativy. Stávající zákon upravující umělé přerušování těhotenství pochází z roku 1986 [Zákon č. 66/1986 Sb.], kde se stále píše o Československé socialistické republice. K němu byla vydána vyhláška č. 75/1986 Sb., podle které je pro legální potrat u osob „cizí státní příslušnosti“ potřeba mít trvalý pobyt, ledaže je přechodný pobyt udělen na základě mezinárodní dohody. Od té doby se realie výrazně změnily, ČR je součástí EU a právě v evropské legislativě jsou ukotvená práva na volný pohyb osob a služeb. O tuto legislativu se opíralo Ministerstvo zdravotnictví, když v roce 2016 zveřejnilo své výkladové stanovisko a zdůraznilo, že potraty jsou pro osoby z Polska [a ostatních států EU] legální. Ostatně to potvrdil ve svém nálezů i úřad Veřejného ochránce práv, který

vnímal odepření přístupu k potratům na území EU z důvodu národnosti jako diskriminační. Konzervativnější výklad přijala Česká lékařská komora, která doporučila zdravotnickému personálu, aby se interrupce u osob z EU bez pobytu nedopouštěl, jelikož za to hrozí sankce včetně odnětí svobody. Ve svém stanovisku ČLK doporučuje osobám, kterým byl zákrok na území ČR odmítnut, žalovat stát u soudů. Asi je zbytečné zde vysvětlovat, proč žádná taková žaloba neexistuje a nejspíš nevznikne, protože si osobně nedovedu představit, která osoba nacházející se ve stresové, zátěžové situaci nechtěného těhotenství, bude shánět právní zastoupení a žalovat Českou republiku.

Existují tudíž dva různé výklady, což má dopad i na klinickou praxi. Drtivá většina veřejných zdravotnických zařízení tak odmítá přijímat osoby z Polska. Ve veřejné instituci stojí interrupce cca 4 - 5 tisíc Kč. Zatímco v soukromých ordinacích je to dvojnásobek [cca 10 - 11 tisíc]. Z provádění interrupcí, které považujeme za jedno ze základních reprodukčních práv, těžší primárně byznys.

Jaké politické změny by se podle vás musely v Polsku stát, aby se zlepšil přístup žen k reprodukčním právům?

Levice je v polské sněmovně zastoupená stále málo, a výzkumy veřejného mínění ukazují, že přestože jsou její poslankyně v ulicích ruku v ruce s protestujícími, popularita Razem neroste. Ostatní strany jsou většinou pro zachování tzv. statu quo z roku 1993, což znamená, že žádná liberalizace v potratové legislativě se konat nebude. Dobrou zprávou ovšem je, že díky protestům a úsilí spousty feministických aktivistek a aktivistů, roste podpora pro přístup k interrupcím do 12. týdne bez udání důvodu.

Proto si myslíme, že jedinou variantou politické změny je volba levicových stran, které vnímají potrat nejen jako lidské právo, ale také právo sociální.

Kromě toho je potřeba pokračovat v protestech, nacházet další způsoby vyjadřování nesouhlasu s omezováním práv, organizovat svépomoc zdola [psychickou, materiální, finanční], být solidární, otvírat téma potratu ve svém okolí, rodině, s přáteli. Protože „soukromé je politické“. A samozřejmě je třeba radikální změna ve vztazích a sexuální osvětě na školách. Takovou revoluci bychom si přály. A ona se už v Polsku částečně odehrává.

CO NÁS ČEKÁ PO INTERSEKCI- ONALITĚ?

DIANA YOUNG

Čtenáři tohoto periodika jsou pravděpodobně obeznámeni s dílem oceňovaného režiséra Kena Loache. Jako oddaný socialista během své téměř padesátileté působnosti stál za mnoha sociálně angažovanými snímky. Jeho poslední film z roku 2019 nese název *Pardon*, nezastihli jsme vás [*Sorry we missed you*] a sleduje osud Rickiho Turnera, který se navzdory chybějícímu vzdělání a zkušenostem snaží vyrovnat své dluhy. Jedno vede k druhému a z Rickiho se stává rozvážkový řidič na volné noze. Aby si mohl koupit dodávku (pro své nové povolání nezbytnou) prodává rodinné auto, které naopak potřebuje jeho žena (pracující jako zdravotní asistentka). Ukáže se však, že pro Rickiho je práce příliš stresová; je neustále pod nátlakem, aby své rozvážky stíhal na čas a je pokutován, zpozdí-li se či udělá-li chybu. Nakonec je při jedné ze svých rozvážek surově napaden a okraden. Mezitím, co čeká na pohotovosti, je kontaktován svým nadřízeným. Ten mu přes telefon popíše, jak byla při přepadení poničena jeho firemní čtečka, což vedek pokutě ve výši 1000 liber (přibližně 30 000 Kč). Film končí, když se Ricky, stále očividně zraněn a v slzách, vrací zpátky do práce (navzdory prosbám své rodiny). Jedná se o příběh muže, který je stejně tak jako jeho rodina drcen podmínkami současného trhu práce, drcen kapitalismem. Pro potřeby tohoto článku je důležité zdůraznit, že Ricky je bílý, heterosexuální a cis muž.

„Můj feminismus je buď intersekcionalní, nebo je to úplná hovadina!“, kdo

z nás něco podobného za posledních pár let neslyšel? Kolik hnutí a uskupení se na intersekcionalitu odkazuje ve svých názvech či výčtu základních hodnot? Očividně se tedy jedná o „dobrou věc“, která vede ke kýmým výsledkům a aktivitám. Není to jen slogan, proklamace či zařikávací odhánějící zlé duchy. Co to tedy vlastně je? Odkud přišla a čeho se vlastně týká? V první části tohoto eseje bych se ráda věnovala právě jejímu vzniku a současnému užití.

CO JE TO INTERSEKCIONALITA?

Původ tohoto termínu je přikládán právničce Kimberle Crenshaw, která ho poprvé užila ve svém článku *Demarginalising the intersection of race and sex: a black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics* (1989).¹ Feministické výklady původu se často odvíjejí od zkušeností afro-amerických a dalších nebělošských žen, případně od myšlenky černošského feminismu, zejména pak od prohlášení kolektivu Combahee River: „Věříme, že politika pohlaví v patriarchátu je stejně tak přítomná v životě černošských žen jako politiky společenských tříd a rasy. Je pro nás obtížné oddělit od sebe útlak založený na rase, třídě či pohlaví. V našich životech se většínou projevují současně.“²

Třídní politika a socialismus výše zmiňovaného kolektivu jsou ale často přehlíženy. Nakonec je to právě Crenshaw, kdo ze základu dlouhotrvajícího rasového, třídního a genderového útlaku vytvoří koncept intersekcionality. Koncept, dovolující aktivistům a teoretikům ukázat body, kde se tyto formy útlaku střetávají.³ Kupříkladu, ve svém článku z roku 1989 Crenshaw poukazuje na to, jak americký právní systém dovoluje zaměstnavatelům tvrdit, že se nechovali vůči černošským ženám diskriminačně. Budto proto, že se chovali lépe k bělošským ženám, či k černošským mužům. V tomto případě tedy byly černošské ženy „zraněny jak rasistickým, tak misogynním chováním“.⁴

Článek se dále věnuje feministickým hnutím a Crenshaw píše:

„Když se feministická teorie pokouší popsat ženskou zkušenost pomocí analýzy patriarchátu, sexuality nebo oddělených sfér ideologie, často přehlíží roli rasy. Feministé tedy proto ignorují, jak jejich vlastní rasa funguje, za účelem zmírnění jistých aspektů sexismu. A co je víc, zmírnění privilegia, které jejich rasa přináší a které přispívá k nadvládě nad dalšími

tionalit (2019) poukazuje na sporný a debatovaný historický vývoj intersekcionalismu, jak termínu tak konceptu samotného.

3 V americké angličtině intersekcional znamená průsečík

4 McNair, 'Intersectionality is a dead end', *Weekly Worker*, 7 července 2018.

1 Crenshaw, University of Chicago Legal Forum, 1989, s. 139-67.

2 (1977). Jennifer C. Nash, *Black Feminism Reimagined: After intersec-*

ženami. Následkem toho feministická teorie zůstává bílou, a její potenciál k rozšíření a prohloubení jejích analýz pomocí oslovení neprivilegovaných žen zůstává nenaplněn!⁵

Více citovaný článek Crenshaw napsala v roce 1991; Mapping the margins: intersectionality, identity politics and violence against women of color.⁶ Jedná se o pečlivou studii vlivu rasy a genderu na dvojitý útlak v kontextu znásilnění a domácího násilí analyzovaných v mezích strukturální intersekcionality, politické intersekcionality (konflikty organizovaného feminismu a anti-rasismu) a reprezentativní intersekcionality (kulturní představa násilí). Text uzavírá s tím, že „intersekcionalita může být plošně užitečnější jako prostředek mediace napětí mezi vícenásobnými identitami a neutuchající potřebou skupinových politik“.⁷ Tímto tedy nelze intersekcionalitu považovat pouze za anti-esenciální kritiku, či postmoderní zpochybňování sociální struktury.

Je třeba klást důraz na formu analytického nástroje, kterým intersekcionalita byla pro černošské ženy a jejich feminismus až do konce 20. století.⁸ Přesto od této doby můžeme mimo akademické prostředí pozorovat jev, který jsem se rozhodla nazvat „intersekcionalita druhé generace“, dnes často používanou jako synonymum pro inkluzivitu v současné politice identity, což vysvětluje popularitu sloganu citovaného na začátku této eseje. Přesuneme-li se více do současnosti, za zmínku stojí socioložka Patricia Hill Collins, jako aktuální přední propagátorka myšlenky intersekcionality. V její nedávno vydané knize, napsané společnými silami se Sirmou Bilge, tuto myšlenku pracovně definuje jako:

„když přijde na společenskou nerovnováhu, lidské životy a rozdělení moci v dané společnosti jsou...tvorovány nikoliv jednotnou osou a sociálním štěpením [ať už se jedná o rasu, gender či společenskou třídu], ale mnoha osami, které působí společně a navzájem se ovlivňují. Intersekcionalita dává jako analytický nástroj lidem

lepší vhled do komplexnosti světa a lidí samotných.“⁹

Pro Collins a Bilge se intersekcionalita setkává se snahou o vysvětlení komplexnosti současných společenských vztahů. Tyto dynamiky, motivy a myšlenky slouží jako „průvodce uvažování nad intersekcionalitou“.¹⁰ Zahrnujíce sociální nerovnováhu, moc, relačnost [tj. vzájemnost], sociální kontext, komplexnost a sociální spravedlnost. Intersekcionalita je pro ně rámcem kritické praxe [kterou pojaly aplikováním každodenních postupů]. Jejich kniha užívá konkrétní, nezpochybnitelné příklady toho, jak může být intersekcionalita použita při zkoumání vztahu obklopujících např. FIFA světový pohár 2014, či Latindades – hnutí černošských žen v Brazílii.

INTERSEKCIONALITA DRUHÉ GENERACE

Jennifer C. Nash stojí za provokativní knihou Black Feminism Reimagined: After Intersectionality [2019]. Nash píše z pozice černošské ženy a černošské feministky, popisuje, jak intersekcionalita

5 Crenshaw, 1989, s. 154.

6 Crenshaw, Stanford Law Review, Vol 43 (1991), s. 1241-99.

7 Tamtéž, s. 1296.

8 Viz Nash, op.cit., s. 59-80.

9 Collins and Bilge, 2016, s. 2.

10 Ibid, s. 25.

onalita ztratila svůj náboj a zároveň si ji akademická pracoviště přivlastnila jako nástroj pro dosažení diverzity. Zpochybňuje nejen tento vývoj, ale také aktivitu černošského feminismu, které se od principů intersekcionality odklonily.

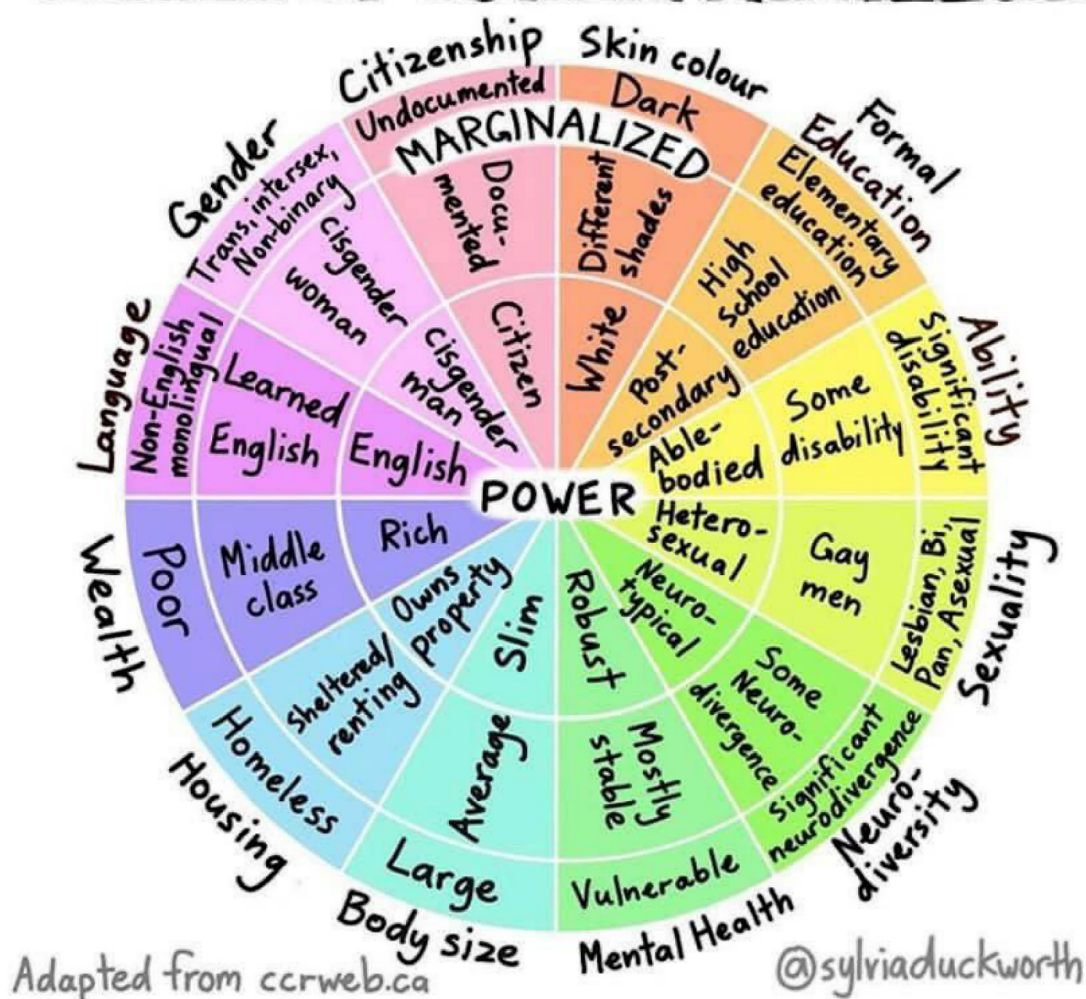
Svět, který koptoval intersekcionalitu, je dominantním znakem mnoha liberálních akademických disciplín. V některých případech, za které mohou ručit osobně, je intersekcionalita nekritizovatelná a kdokoliv, kdo by si ji kritizovat dovolil, může být osočen z krypto-fašismu. Liberálně smýšlející sociální vědci zároveň nahlíží svět intersekcionalním rámcem, který se

feminismu (často přezdívaného „bílý feminismus“) a dalších forem politiky identity. Nedávno jsem byla jedním kanadským sociálním vědcem obznamenána s diagramem podobným tomu níže. Byla jsem požádána, abych se jako trans žena na tento „kruh intersekcionality“ sama umístila. Mým problémem bylo, že mi to jako marxistce nedávalo příliš smysl. Bez kapitalismu, který ovlivňuje společenské vztahy, pro mě tento seznam postrádal nosnou strukturu. Jsou si všechny formy útlaku rovné? Ráda bych připomněla Rického, protagonistu Loachova filmu *Pardon*, nezastihli jsme vás. Jako bílý, cisgender a heterosexuální

kritické vůči intersekcionalitě.¹² Ačkoliv vycházím z několika zdrojů, přednostně se zaměřím na esej *Reflections on Intersectionality* od Marthy E. Gimenez, který byl uveřejněn v její knize *Marx, Women and Social Reproduction*; *Marxist Feminist Essays* (2018). Gimenez je argentinská socioložka, která strávila notnou část svého profesního života v USA. Soustředí se na tři základní pilíře kritiky: intersekcionalita jako praktika, intersekcionalita jako politika a vzdálení se od společenských tříd.

Intersekcionalita se staví do role společenské analýzy, která může být aplikována na prostředí reálného

WHEEL OF POWER/PRIVILEGE

distancuje od černošského feminismu či programů *Women's studies*. Nash líčí „intersekcionalní války“, které propukly na přelomu století v odděleních ženských studií.¹¹

Diagram znázorněný níže je typický pro intersekcionalitu druhé generace, která se posunula od černošského feminismu k rehabilitaci liberálního

muž se zdál v pozici moci, a to notně moci. Bylo tomu ale tak? Intersekcionalní svět je poněkud odlišný od toho, který tak živě ztvárňuje Ken Loach. Je to svět bez kapitalismu a bez společenských tříd.

MARXISTICKÝ FEMINISMUS A INTERSEKCIONALITA

Je poměrně významné množství literatury marxistického feminismu,

¹² C. Arruzza, T. Bhattacharya, N. Fraser, *Feminism for the 99%*, A Manifesto (2019), Tithi Bhattacharya (ed), *Social Reproduction Theory* (2017), Martha E. Gimenez, *Marx, Women and Capitalist Social Reproduction* (2018), Shahrzad Mojab (ed), *Marxism and Feminism* (2015), Science and Society, *Intersectionality: A Symposium Vol. 82* No. 2 (březen 2018).

¹¹ Nash, op. cit. s. 81-110.

světa. Hill Collins tento názor prosazuje a intersekcionalitu popisuje jako praxi. Gimenez tomu však oponuje; „nehledě na politický slovník...[intersekcionalita] je abstraktní, analytický rámec, který... přistupuje ke studiu sociálních jevů ahistoricky, tj. abstrakci z kapitalistických podmínek takových jevů“ [s. 99–100]. Dále píše: „Marxisté trvají na nezbytnosti toho, aby se braly v potaz historické aspekty těchto „os“ společenské nerovnosti.“ [s. 100] a „když lidé tvrdí, že potřebujeme intersekcionalní rámec, který bude zaštitovat rasu, třídu, gender a všechno ostatní, co to zpravidla znamená, je, že potřebujeme přemýšlet nad těmito věcmi, které poskytnou porozumění vztahu ku kapitalistickému systému“. Gimenez tím pokládá otázku – jaký je vztah mezi kapitalistickou akumulací a otroctvím, vzestupem rasistických ideologií a samotným pojmem rasy?

Této politické strategii, dle Gimenez, shází možnost sjednocení utlačovaných. Například je-li možné aplikovat ji na všechny muže a ženy, nebo pouze na nějakou část populace. „kdyby bělošství bylo pouze mužské“, píše, „a mužství bylo pouze bělošské, potom by všichni nebyli začleněni do intersekcionality – pouze ti mnohonásobně utlačovaní. Afro-Američané mají rasu, ženy mají gender, černošské ženy mají obojí a bílí muž nemá nic z toho.“ Jak do toho zapadá útlak pracujících tříd, lidí jako je Ricky?

Nakonec tedy k roli třídy v této celé problematice. Gimenez tvrdí, že „třída je vůči identitě slepá“. „Je třeba mít na paměti, že pracující třída je většinou. Nejen v rámci celkové populace, ale také v rámci těchto menších společenských kategorií netřídního rázu“. „Ačkoliv intersekcionalita může ignorovat kruciólní důležitost třídních fenoménů, které s k ní vztahují ... má kapitalistický původ a vyžaduje marxistickou analýzu.“. Na rozdíl od marxismu, intersekcionalita je popisována jako rámec, ne jako transformativní politická strategie. Gimenez píše, že: „intersekcionalita bere status quo za samozřejmost, může naučit lidi pochopit jejich zkušenosti v intersekcionalních pojmech, zatímco posiluje kapitalistický status quo, protože ... prosazuje porozumění, které vytěsňuje vliv třídní pozice.“¹³

13 Gimenez, op.cit. s. 101. Csanyi a Kovats také upozorňují na to, že intersekcionalita nahradila společensku třídu statusem a třídní konflikt byl vy-

ZA HRANICE INTERSEKCIONALITY A VSTŘÍC SJEDNOCENÉ TEORII

V této chvíli snad můžeme prohlédnout falešné slogany typu „můj feminismus je buď intersekcionalní, nebo je to úplná hovadina“. Jsou tu i další možnosti.

Jak může feminismus znovuobjevit svojí roli v projektu fundamentální sociální proměny? V knize *Feminism for the 99* se můžeme dočíst následující:

„Vše závisí na naší schopnosti vytvořit zastřešující perspektivu, která nebude ani jednoduchou oslavou, ani brutálním zahlazením rozdílů mezi námi. Navzdory módním ideologiím 'mnohočetnosti' různorodý útlak, kterým trpíme, netvoří na sobě vzájemně závislé vazby. Ačkoliv každý z těchto typů útlatu má vlastní odlišnou formu a charakteristiky, všechny jsou zakořeněny a posilovány jedním a tím samým společenským systémem. Tím, že tento systém identifikujeme jako kapitalismus a sjednotíme se v boji proti němu, se můžeme přenést přes rozdíly, které mezi námi kapitál vytváří, tj. rozdíly na základě kultury, rasy, etnicity, možnosti a šancí, sexuality a genderu.“¹⁴

To ale neznamená návrat k zastaralému třídnímu redukcionismu. Průmyslová námezdní práce není vrcholem kapitalistické nadvlády – „třídní solidarita pokročí nejdále, rozezná-li relevantní rozdíly mezi námi“.

K akci dojde ve chvíli, kdy nám dojde, že nepostradatelné „profese v první linii“ ve zdravotnictví, maloobchodu, velkoobchodu a vzdělávání, jsou feminizované. Jedním z hlavních ponaučení, která tato krize přinesla, je uznání ženské pracovní síly. Jsou to ženy, které nesou tato břímě a jsou to ženy, které se většinou vrací domů na druhou směnu, směnu v domácnosti.

Jak ukazuje mnoho statistik z Velké Británie, pracovníky předních linií jsou často migranti či příslušníci etnických a rasových menšin (ve VB přezdívaní BAME – Black, Asian or Minority Ethnic). BAME často žijí v těch nejchudších oblastech země, a proto s nárůstem úmrtí

mazán úplně. Gergely Csanyi a Eszter Kovats, 'Intersectionality: time for a rethink', Social Europe 16th Sept 2020 (Online)

14 Cinzia Arruzza, et. al. op.cit s. 56. See also on this point, Ashley J. Bohrer, *Marxism and Intersectionality: Race, Gender, Class and Sexuality under Contemporary Capitalism* (2019).

chudých lidí narůstá úmrtnost právě těchto menšin. Tyto menšiny jsou neúměrně zastoupené i mezi mrtvými na COVID, a to až o 27 % (jak popisuje Guardian). Z 12 593 pacientů, co na COVID zemřeli do 17. března, bylo 19 % BAME, ačkoliv tyto skupiny tvoří pouze 15 % celkové populace Británie. Průzkum dále upozornil na tři z londýnských čtvrtí (Harrow, Brent a Barnet) patřící mezi pět největších lokálních ohnisek s největší smrtností. Všechny tyto čtvrti měly a mají vysokou BAME populaci.¹⁵ Zaměříme-li se na možné příčiny tohoto jevu, přijdeme na to, že průzkumy přikládají celé jedné třetině černochoů v produktivním věku roli nepostradatelného pracovníka. To je o 50 % více než u celé bělošské pracující populace. Navíc dodává, že Pákistánci, Indové a černošští muži budou pravděpodobněji než britští běloši pracovat ve zdravotnictví, konkrétně o 90 %, 150 % a 310 %.¹⁶

Před touto krizí socialistická feministka Nancy Fraser napsala: „Snaha o sjednocení pracovníků ve službách, fast foodech, domácnosti, zemědělství, veřejném sektoru a dalších oblastech ... to je převratná změna.“ A dodává: „...musíme si představit [pracující třídu] v novém světle... jako soubor všech těchto profesí a povolání – placených a neplacených – a jako obrovský soubor migrantů, žen a lidí s jinou barvou pleti“.¹⁷

Současná krize jen potvrdila její argument. Pracující třída už dávno není složená pouze z horníků a slévačů železa, stejně tak ani odborové organizace. Odbory a proletariát jsou různorodou směsicí lidí, avšak páteří společnosti a pracovní síly jsou ženy. Ženy, co se vypracovávají a stoupají ze dna vzhůru. Socialistky a feministé potřebují působit uvnitř jako integrální součást hnutí pracujících, zejména nyní, když lidé opět dusí politika škrtů a začíná další fáze boje za lepší životní podmínky.

15 Guardian, 22. března 2020.

16 Guardian, 1. května 2020. V USA je hlášeno, že 75 % obětí Coronoviru ve zdravotnictví byly ženy. <https://www.tctmd.com/news/healthcare-workers-covid-19-relatively-young-mostly-female-cdc>

17 The Old is Dying and the New Cannot be Born (2019), s. 61-3.

KORONAVIRUS A PRACUJÍCÍ TŘÍDA

MARKÉTA JUŘICOVÁ

Když mluvíme o pracující třídě, většina lidí si představí dělníky v továrně nebo na stavbě. Pracující třída je však mnohem širší - zahrnuje jak manuálně pracující, tak pracující v kancelářích, v pečujících profesích či ve vědě a výzkumu. Protože mezi "podskupinami" pracující třídy existují značné rozdíly, rozlišujeme je podle druhu práce na modré límečky - manuálně pracující, bílé límečky - pracující v kanceláři nebo růžové límečky - pracující ve službách a pečujících profesích. Těchto kategorií existuje ještě celá řada, pro naše účely nám však postačí tyto tři.

Za běžných okolností rozdíly v pracovních podmínkách, společenském statusu, nebo v samotném třídním uvědomění sice existují, ale nejsou až tolik patrné. Zatímco však epidemie koronaviru postupuje, prohlubují se nejen rozdíly mezi třídami, ale také rozdíly v rámci samotné pracující třídy.

Na začátku pandemie se viru ještě všichni báli, a podle toho také vypadala opatření na pracovištích. Pracující v kancelářích dostali home office, část výrobních a logistických provozů se zavřela nebo omezila počet zaměstnanců na směně a začala dbát na dodržování bezpečnosti práce. Už tehdy se však projevíly první rozdíly, a sice že zatímco většina bílých a modrých límečků práci stále měla, a často dokonce v lepších podmínkách než před krizí, velká část růžových límečků o práci buď přišla (čišníci, turističtí průvodci) nebo začala mít pro svou práci podmínky mnohem náročnější než kdy dříve (zdravotníci, pokladní, poslíčci).

Jak se situace ustalovala, opatření se začala postupně rozvolňovat a zodpovědnost se nenápadně přesu-

nula z vlády na jednotlivce, vyplula na povrch další část problému:

byli totiž postaveni proti sobě zodpovědní občané na home office a nezodpovědní dělníci, kteří si dovolili se od sebe vzájemně nakazit při setkávání v práci či mimo pracoviště. Takovým příkladem, který celou absurditu této situace dokonale ilustruje, je kauza nakažených horníků v dolech OKD na Karvinsku. Těžba stále probíhala bez jakýchkoliv bezpečnostních opatření, horníci chodili do práce ve stále stejných počtech a po práci spolu chodili do hospody. Poté, co se někteří z nich nakazili koronavirem, byli i nadále nuceni chodit do práce, čehož naprosto logickým důsledkem bylo, že se od nich nakazili v práci kolegové a po cestě do práce i v té hospodě i další lidé. Nejrůznější politici poté vydávali různá podivná prohlá-

šení, kde za rozšíření viru na Karvinsku sváděli vinu na horníky.

Dodržovat opatření jde ale ve většině případů (nejen v dole, ale i v továrnách či skladech) skutečně jen těžko. Přece jen mít například nasazenou roušku 8-12 hodin v kuse ve vysokých teplotách, stísněných prostorech nebo při nahozených desítkách kilometrů denně a zvedání těžkých břemen bez náležitých bezpečnostních přestávek, není úplně legrace. My (manuálně pracující) se také ve většině případů nákazy bojíme, ale moc s tím nenaděláme. To, jestli se nakazíme nebo ne, totiž nezávisí na našich individuálních rozhodnutích, ale hlavně na tom, jaká opatření a jaké kroky učiní náš zaměstnavatel. A zaměstnavatelé na bezpečnostní opatření s postupem času také hledí čím dál méně. U nás ve skladu jedné nejmenované firmy například na jaře posílali do práce pouze minimum lidí, abychom se od sebe vzájemně nenakazili. Při podzimním lockdownu už jsme naopak chodili v plném stavu, hlavně aby byznys šlapal. Pokud se nás tísní desítky až stovky na jednom pracovišti, jaký má potom smysl sedět na obědě po jednom a neshlukovat se v kuárně nebo po práci v hospodě?

Lidé, kteří jsou frustrovaní z toho, že po celou dobu epidemie sedí doma na home office, si pak za zvyšující se počty nakažených zcela logicky vyžívají zlost právě na těch nezodpovědných jedincích, kteří nenosí roušky tak, jak by měli, nebo se po práci shlukují. Kvůli neustále se prodlužujícím opatřením jsou totiž tlačeni do práce z domova i přesto, že je to pro

SOC SOL.CZ

ně často silně nevýhodné, a to jednak kvůli zvýšeným nákladům za energie, které zaměstnavatelé ne vždy plně hradí, a jednak kvůli absenci hranice mezi prací a volným časem, která může často ovlivňovat jak samotný pracovní výkon, tak vztahy v rodině, se kterou dotyčný domácnost sdílí.

Lidé pracující z domova mají navíc prakticky znemožněno jakékoliv organizování se v boji za lepší pracovní podmínky, protože se na pracovišti setkávat nemohou a nemají tak takový vhléd do problémů svých kolegů. Navíc přes skype se skotačícími dětmi za zády toho moc nevyřešíte.

Přes to všechno jsou však pracovní podmínky lidí na home office nesrovnatelně lepší než podmínky v továrnách či skladech - mohou se napít nebo zajít na záchod když potřebují, nehrozí jim, že kvůli chvilkové nepozornosti přijdou v práci o končetiny a mají kromě spánku a práce alespoň nějaký volný čas, který mohou trávit s rodinou.

A tak zatímco z rozhlasu, televize i billboardů ve městě zaznívá, že "společně to zvládneme", vytvořila se v důsledku koronaviru a následných opatření vrstva "privilegovaných" pracujících na home office, kteří mají možnost se před nákazou koronavi-

rem efektivně chránit, a vrstva těch, bez kterých by sice společnost nemohla fungovat, ale kteří mají zkrátka smůlu.

Tato situace bude minimálně v následujícím roce velkou výzvou pro levičové hnutí. Musíme totiž nejen přijít na řešení, které by pomohlo jak manuálně pracujícím, tak těm na home office, a zároveň nezpůsobilo rychlejší šíření koronaviru a začít ho prosazovat, ale také vymyslet, jak obě jmenované skupiny pracujících oslovit, aby začaly prosazovat své zájmy samy.

ZAVÁDĚNÍ A RUŠENÍ SUPERHRUBÉ MZDY JAKO DVOJITÝ PODVOVOD

PAVEL JANÍČKO

Současným politickým a ekonomickým hitem číslo 1, odmyslíme-li si ovšem covid a jeho různé důsledky, je rušení tzv. superhrubé mzdy. Oficiální, tedy vládní, propaganda tento krok prezentuje jako další opatření směřující k podpoře kupní síly průměrných spotřebitelů na českém trhu a tedy i k podpoře celkového ekonomického růstu. Vychází přitom z celkem logického argumentu, že spotřeba domácností tvoří asi jednu třetinu celkového hrubého domácího produktu a její stimulace se tedy musí projevit na ekonomickém růstu kladně. Navíc samozřejmě tento argument zní „libě“ i příjemcům mezd, vždyť komu by se nelíbilo dostat o nějakou tu stokorunu ve výplatě navíc. Problém je v tom, že tento krok má i své velmi stinné stránky, neboť ohrožuje příjmy státního rozpočtu a tím i různé typy sociálních výdajů z tohoto rozpočtu financovaných. Takže pro běžného občana platí, že sice získá nějaké

peníze navíc, ale možná větší částky bude muset vydat na zdravotnické a sociální služby a přijde i o vyšší důchody a sociální dávky. Celá tato operace se navíc jeví jako pokračování mystifikačních praktik, které jsou spojeny už se zaváděním původního konceptu superhrubé mzdy. Tehdy propaganda zakrývala její hlavní smysl, totiž prosadit mechanismus rovné daně. Stejně tak v současnosti její rušení se fakticky k tomuto konceptu vrací s ještě větším důrazem, neboť konečně realizuje pro většinu populace snížení daně z příjmu na [zřejmě] 15 %. Tento manévr bude nepochybně výhodný spíše pro vysokopříjmové skupiny obyvatelstva a zakládá i nebezpečí z hlediska financování sociálních služeb. V každém případě je možno charakterizovat obě tyto změny [zavádění superhrubé mzdy stejně jako její rušení] jako podvod z hlediska méně majetné části populace.

CO JE SUPERHRUBÁ MZDA?

Tento koncept byl zaveden s účinností od 1. 1. 2008 a tehdejší vládní koalice ODS – KDU-ČSL – Strana zelených jej prezentovala právě jako plnění volebního programu především ODS ve směru k prosazení rovné daně. Tato daň, tvořící v roce 2006 jádro volebního programu ODS Modrá šance, vycházela z teoretického konceptu vzniklého v minulém století v USA. Nicméně proti této koncepci, která počítala i se zavedením „rovné“ 15% daně z přidané hodnoty, byla zúžena na daň z příjmů ze závislé činnosti, tedy z mezd a platů. Nicméně i tento omezený nárok k rovné dani hrozil fiskální katastrofou, tedy výpadkem příjmů státního rozpočtu. A bylo nutno tuto skutečnost nějak řešit tím, že se avizované rovné zdanění vlastně posune na vyšší úroveň 21 %.

Jak říká hlavní ekonom ČMKOS Martin Fassmann: „superhrubá mzda se tedy zavedla proto, aby se zakryla holá pravda, že volební slib, se kterým ODS vyhrála v roce 2006 volby, tj. že se všechny příjmy budou zdaňovat „rovně“ 15% daní pro 4 miliony zaměstnanců, neplatí, a že zaměstnanci byli ze strany ODS balamuceni. Těm se nadále bude jejich hrubá mzda zdaňovat faktickou sazbou 20,1%! [Na rozdíl od OSVČ, kterým sazba opravdu na 15% klesla].“

Pojďme od pohledu historického k dalším aspektům superhrubé mzdy, neméně sporným.

Začněme základním schématem ilustrujícím princip superhrubé mzdy

"Superhrubá mzda" jsou náklady zaměstnavatele na jeho zaměstnance, kdy platí zaměstnavatel kromě hrubé mzdy za zaměstnance také sociální a zdravotní pojištění ve výši 33,8% z hrubé mzdy (do konce června 2019 to bylo 34% z hrubé mzdy). Součet těchto položek je tedy ona magická superhrubá mzda, která se v ekonomické realitě a také v myšlení ekonomických subjektů, tedy zaměstnavatelů a zaměstnanců, vyskytuje spíše jako fiktivní veličina, která možná nemá přímý reálný dopad a je tedy otázkou, proč je kolem ní tolik „křiku“.

Zkusme si vylíčit její základní proporce a mechanismy na jednoduchém schématu:

	2020	2021
HRUBÁ MZDA	20000	20000
ZÁKLAD DANĚ	26800	20000
DAŇOVÁ SAZBA	15	15
ČISTÁ MZDA	15850	16870

Je tedy zřejmé, jaké jsou hlavní parametry tohoto konceptu. Do mzdy jako odměny za práci se započítaly další výdaje, které sice se zaměstnanci souvisejí, ale nejsou jim přímo vypláceny a jsou odváděny zaměstnavateli v podobě sociálního a zdravotního pojištění. Jedním z cílů tohoto manévru mělo být podle jeho tvůrců zdůraznit, jaké jsou celkové náklady práce a že tedy nejsou tvořeny pouze vyplacenými mzdami. Zřejmě šlo především o to, aby se zaměstnanci zastyděli, když na vlastní oči spatří na výplatní páse, jak se jejich zaměstnavatelé musí „otáčet“, aby je uživil. Je to snaha obrátit tu základní [marxistickou] poučku o tom, že hodnota a tedy i zisky jsou tvořeny lidskou prací zaměstnanců, kterou si zaměstnavatelé z titulu svého vlast-

nictví přivlastňují, na svůj opak, tedy že zaměstnanci jsou svým způsobem pro podnikatele přítěží, zvláště když si dovolují ještě být nemocní, mít rodiny a chtějí i nějaké zabezpečení ve stáří. Dalším účelem tohoto opatření bylo, jak už jsme uvedli, udělat krok k prosazení konceptu rovné daně, s malou výjimkou supervysokých příjmů nad 140 000 Kč měsíčně, jejichž příjemci tvoří jen mizivou část celkové populace. Je tedy oprávněné tvrdit, že vytvoření a uplatnění konceptu superhrubé mzdy mělo dva základní cíle, a to otevřít cestu pro prosazení rovné daně z pracovních příjmů a poukázat na údajnou příliš vysokou cenu práce v ČR možná i se záměrem převést sociální a zdravotní výdaje z „beder“ zaměstnavatelů na zaměstnance třeba i ve formě privatizace příslušných služeb.

Tato koncepce, která, jak patrně, zahrnuje mnoho manipulativních prvků, je tedy nyní opouštěna a s velkým jásotem se nám předkládá nová daňová úprava, která svým způsobem znamená vlastně dokončení manévru započatého v době vlády ODS, totiž dokončení posunu k rovné dani z příjmu fyzických osob. Ruší se tím mimikry superhrubé mzdy, kdy proklamovaná 15% daň byla ve skutečnosti 20%, a tento kok je oslavován jako nástroj pomoci obyčejným lidem, neboť dostanou do svých peněženek nějakou částku navíc. Jak pravil předseda vlády Babiš, „zrušení superhrubé mzdy a následné snížení daně z příjmů na hodnotu 15% povede k všeobecnému zvýšení mezd všech zaměstnanců. Navrhují to především proto, že je to forma, jak skutečně zvýšit příjmy všech zaměstnanců v současné situaci, které jsme sice podpořili nepřímo prostřednictvím zaměstnavatelů, ale snížení

daně z příjmů fyzických osob dostane přibližně 4,35 milionu zaměstnanců přímo na výplatní pásku“.

Dokonce podotkl, že toto zvýšení bude „pro všechny stejné, neboť daně všem klesnou o 5%“. Každý jen trochu poučený ekonom (i běžný občan) si snadno spočítá, že 5% ze 100 000 je jiná [mnohem větší] částka než 5% z 20 000, neboli tzv. rovná daň je rovná jen zdánlivě, neboť přispívá mnohem více do peněženek těch bohatších. Odtud pramení i úvahy některých ekonomů, že očekávaný efekt tohoto typu snížení daní a zvýšení spotřeby bude omezený, neboť zvýšení příjmů vysokopříjmových skupin obyvatelstva se promítne spíše do úspor a investic, a méně do spotřeby.

Znovu tedy zopakujeme, že současná kampaň kolem zrušení superhrubé mzdy je jen pokračováním pravicového trendu k zavedení rovné daně, jež je jen krycím názvem pro snižování daní bohatým a také pro tlak na privatizaci veřejných služeb, neboť nepominutelným důsledkem tohoto daňového manévru bude výpadek příjmů veřejných rozpočtů. V této souvislosti si zde dovoluji prezentovat odhady ekonomů ČMKOS, které tuto situace pěkně sumarizují.

Jak je patrné, těch „záseků“ do bilance státního rozpočtu bude zřejmě v příštím roce povícero, ale zdaleka největším z nich bude právě to oslavované snížení daní v důsledku odstranění superhrubé mzdy, jehož dopady se vyčísľují někde kolem - 100 mld Kč. Znamená to, že státní rozpočet se propadne pravděpodobně dlouhodobě do výrazného deficitu, z něhož existují dvě základní únikové cesty. Pravděpodobnější při současném pravicovém směřování politiky vládnoucích kruhů v ČR je řešení deficitu omezováním výdajů, tedy např. i snižováním výdajů na zdravotnictví a sociální politiku, možná i tlakem na privatizaci a komercializaci těchto služeb. Ve hře je i stále připomínaná důchodová reforma, tedy snaha převést důchody více na komerční bázi do rukou soukromých důchodových fondů. Tento postup by znamenal přenesení zátěže na nízko a středně příjmové skupiny obyvatelstva. Existuje i jiná možnost, totiž vyrovnat tento schodek přenesením vyššího daňového břemene z práce na kapitál a na vysokopříjmové vrstvy obyvatel, to by ale nesměly být pojmy jako progresivní zdanění nebo sektorová daň považovány za něco, co nepatří do toho správného tržního světa.

WILLIAM I. ROBINSON O POST-PANDE- MICKÉM KAPITALISMU

PETR ROHEL

Univerzitní profesor William I. Robinson, významný sociolog a iberoamerikanista, působí na univerzitě v Santa Barbaře v Kalifornii. Zabývá se vývojovými tendencemi kapitalismu, problémy globalizace, některými otázkami vývoje současné vládnoucí třídy a politickým vývojem států Latinské Ameriky. Latinskou Ameriku sleduje několik desetiletí jako novinář. Publicisticky podporuje boj Palestinců a kriticky analyzuje politiku Izraele na okupovaných palestinských územích. Věnuje se také práci levicového aktivisty.

Zde se budeme podrobněji zabývat statí Williama I. Robinsona Globální kapitalismus post - pandemický. Přiblížíme nejprve hlavní myšlenky této jeho dílčí studie.¹

Podle autora je globální kapitalismus na pokraji dalšího kola restrukturalizace a transformace založené na pokročilých technologiích digitalizace i jiných procesech. Globální ekonomika a společnost aplikují technologie čtvrté průmyslové revoluce. Ekono-

1 Robinson William I.: Global Capitalism Post-Pandemic, časopise Race and Class 2 020,62, (2). Zájemcům je celá stať v angličtině zdarma k dispozici jako pdf, viz robinson.fakulty.soc.ucsb.edu/Asset/pdf/ načteno 15.1. 2021.

mické a sociální podmínky pandemie koronaviru tento proces zrychlují a pomáhají vládě nově vzniklého bloku nadnárodního kapitálu, který vedou především obrovské technologické společnosti, spolu s financemi a vojensko-průmyslovým komplexem.

Nový blok získává během pandemie stále větší moc a upevňuje svou kontrolu nad velícími výšinami globální ekonomiky. Je velmi pravděpodobné, že moc tohoto bloku se bude,

také díky využívání digitalizace, dále upevňovat.

Podle autora může tento vývoj změnit hromadný tlak zdola. Ten by mohl zastavit silné tendence k vytvoření globálního policejního státu, tomuto tématu věnoval autor nedávno vydanou knihu. Tlak zdola by mohl také významně přispět ke zvládnutí současných sociálních otřesů.

Všimněme si nyní podrobněji některých témat zmíněné Robinsonovy

stati. Přesto je třeba nejdřív připomenout významnější východiska Robinsonových prací z počátku 21. století, na která autor i v současnosti tvořivě navazuje. Tehdy se zabýval vývojem kapitalismu od 70. let 20. století, kdy došlo k opuštění fordistického – keynesiánského modelu kapitalismu. Do tohoto modelu se do jisté míry, ale s určitými odlišnostmi, zapojily i státy sovětského bloku.

Od 70. let vzniká globální ekonomika, odlišná od dřívější podoby světové kapitalistické ekonomiky, maximálně zesiluje vliv nadnárodních společností, dočasně vítězí ideologie neoliberalismu. Tento vývoj intenzivně probíhá také v Číně.

Prosazuje se koncentrace moci nové vládnoucí třídy, transnacionální kapitalistické třídy, dále TCC. Autor také věnoval pozornost pozdější krizi hegemonie bloku podporujícího globální kapitalismus na konci nultých let a možnostem globálního kontrahegemonického hnutí napadajícího globální kapitalismus.²

Zmíněná autorova stať o globálním kapitalismu v post-pandemickém období navazuje na jeho analýzy TCC. Ve stati je interpretován vývoj globalizovaného kapitalismu a TCC v současnosti a najdeme zde prognózu nejbližší budoucnosti.

Autor zdůvodňuje hypotézu o změně paradigmatu globálního kapitalismu, vedoucí ke vzniku post-pandemického paradigmatu kapitalismu /Post – Pandemic Capitalism/. Změna paradigmatu znamená oproti období před několika lety mimořádné zrychlení zavádění nových technologií, které přináší novou kvalitu.

K těmto revolučním technologiím 4. průmyslové revoluce patří kromě jiných využití robotů, nanotechnologie, biotechnologie, 3D tiskárny a mnoho dalších. To vše znamená transformaci globálního kapitalismu, která umožňuje TCC koordinovat a synchronizovat globální svět a měnit strukturu

globální ekonomiky, společnosti a politiky.³

Robinson stručně analyzuje vliv čtvrté průmyslové revoluce na vývoj cyklů světové kapitalistické ekonomiky, na podobu hospodářských krizí. Už v roce 2017 bylo 70 % světové výroby těsně spojeno s uvedenými nejvyspělejšími technologiemi. Autor rozlišuje tři typy krizí světové ekonomiky: cyklické, strukturální a systémové.

Cyklické krize zahrnují kratší období trvající asi jedno desetiletí. Strukturální krize se týkají období 40 nebo 50 let. Vedou k přestrukturování kapitalistického systému. Třetí typ krizí, krize systémové, přináší překonání existujícího systému, v současnosti tedy překonání kapitalismu

V roce 2008, při těžkém zvládnání finančního kolapsu, velké transnacionální společnosti maximálně využily nových technologií a zbohatly. Jen Apple a Microsoft disponují na kapitálových trzích 1, 04 triliony dolarů. Čínská Alibaba disponuje 500 bilióny dolarů/Zde jde o propojení čínské a světové ekonomiky/. Transnacionální společnosti úspěšně prosazují outsourcing ve veřejných školách, v nemocnicích a v policii.

Tyto procesy jsou maximálně podporovány světovým bankovníctvím. V USA banky především financují vojensko – průmyslový – bezpečnostní komplex. Tento vývoj vede k růstu chudoby a zotřování sociálních rozdílů. Jen v červenci 2020 ve světě 50 miliónů zaměstnanců ztratilo práci. Narůstá bezdomovectví, neustále se zvětšují sociální rozdíly. V řadě zaměstnání narůstá precarizace.

Kapitalistické státy jsou postiženy krizí legitimacy. Je vyvolána nerovnostmi, neoliberalismem, autoritářstvím. Z těchto tendencí vzniká globální policejní stát. Nová průmyslová revoluce umožňuje některých armádám a vězeňské službě využívat vojáky – roboty, dále novou generaci superdronů a řadu podobných zařízení. V některých státech se uplatňuje biometrická identifikace.

Podle Robinsona zastřelení Afroameričana Georga Floyda 25. května 2020 bylo důsledkem fungo-

vání systému globálního policejního státu. Jeho smrt přispěla v USA k rozmachu rozsáhlého protirasistického hnutí. Je ovšem třeba posoudit perspektivy a limity hnutí. Snad může vyvolat tlak zdola a umožnit pozitivní změny. Mohlo by tak podle Robinsona postupně dojít ke změně existující strukturální krize v krizi systémovou, tedy k pozitivnímu překonání kapitalismu. Takovou možnost vývoje však podle Robinsona nelze nyní přesně analyzovat.⁴

Autorovo pozoruhodné dílo je vhodné postupně zpřístupnit českým čtenářům. Jde o dlouhodobý úkol. Překlady a vydání nových Robinsonových děl v češtině jsou velmi potřebné⁵

Lepší vhled do nejstručněji načrtuté problematiky vyžaduje srovnat autorovo dílo s rozsáhlými pracemi dalších autorů zkoumajících tuto problematiku. Připomeneme některé práce odborníků z USA⁶ a z Německa.⁷ Vznikly také důležité práce českých autorů.⁸

William I. Robinson, jeho dílo i politické aktivity, jsou cennou inspirací pro autory kritických teorií společenských věd i levicové aktivisty.

4 Viz poznámka 1.

5 Robinson William I: The Global police Stat. Pluto Press 2020. Týž: Into the Tempest. Haymarket 2019. Týž: Global Capitalism and Crisis of Humanity. Cambridge University Press 2014.

6 Harris Jerry: Dialektika globalizace. Bratislava, Vydavateľstvo slovenských spisovateľů 2016. Důležité jsou další autorovy monografie.. Též Collins Randall: Konec práce pro střední třídu.... In: Má kapitalismus budoucnost? Praha, Slon, 2016, s. 55-98. Pro téma je významná činnost Global Studiess Association of North America.

7 Butollo Florian /Sabina Nuss (Hrsg.) Marx und Roboter. Berlin, Dietz 2019. Buckermann Paul...: Kybernetik, Kapitalismus, Revolution... Münster, UNRAST, 2017

8 Švihlíková Ilona: Přelom. Bratislava Inaque. 2014. Hrubec Marek: Od zneuznání ke spravedlnosti. Praha Filosofia 2 011. Zde též využity Robinsonovy analýzy. Heczko Stanislav a kolektiv: Společnost 4.0. Praha, Ambis... 2020. Též částečně stále inspirativní Egon Bondy: O globalizaci. Brno, Nakladatelství L. Marek 2005

2 Robinson Wiliam I: Teorie globálního kapitalismu..., Praha, Filosofia 2009, přeloženo z upraveného originálu, týž: Theory of global Capitalism... Baltimore and London, The John Hopkins University Press. Z citovaného českého překladu využíváme částečně některých kapitol knihy, s. 30-50, 79 – 104, 298 – 317.

3 Viz poznámka 1. Autor též vychází údajů z knihy Schwob Klaus: The Fourt industrial Revolution. Geneve 2 015.

Robinson též využívá novou stať Naomi Klein a faktografické údaje z publikací UNCTAT a ILO.

SOLIDARITA
VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA
WWW.SOC SOL.CZ

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370
Redakční e-mail: redakce@socsol.cz
Předplatitelský e-mail: predplatne@socsol.cz
Doručovací adresa: Socialistická solidarita,
P.O. Box 469, 111 21, Praha 1

ŠÉFREDAKTOR:
Martin Šaffek

REDAKČNÍ RADA
Jan Májiček,
Vojtěch Roček, Martina Veverková

SAZBA:
Valeriya Kim

KOREKTURY
Markéta Juřicová, Soňa Tichá

ILUSTRACE TITULNÍ STRANY
Štěpán Tesař

Publikace byla podpořena nadací Rosa Luxemburg Stiftung e.V., zastoupení v České republice. Za obsah je plně odpovědný vydavatel publikace; postoje prezentované v textu nemusí nutně představovat stanovisko nadace.

**NADACE
ROSY
LUXEMBURGOVÉ**

ZA ČÍM STOJÍME

PROTI IRACIONÁLNÍMU A ABSURDNÍMU SYSTÉMU

Globální kapitalismus je systém nerovností, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivě většinu možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky. Ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlaku.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku ČSSR, SSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jim poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námězdně pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespoléháme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systémové změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví neprivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace. Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve

skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatí, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojoovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

SOC SOL V SOCIÁLNÍM HNUTÍ

1998

Rasisty je zavražděn zahraniční student. SocSol iniciuje sérii bouřlivých protestních demonstrací. Vzniká Iniciativa proti rasismu. Její aktivisté např. přelepují volební billboardy republikánů, pořádají blokády volebních stánků. Přispějeme k tomu, že v českém parlamentu nesedí fašisté.

2000

V Praze se připravuje velký sjezd finančníků z MMF. Ti se významnou měrou podílejí na sociální a ekologické devastaci světa. Chystá se protestní demonstrace a kontrasummit. SocSol se aktivně zapojuje do Iniciativy proti ekonomické globalizaci (INPEG). Protesty jsou velkým úspěchem alterglobalizačního hnutí. Na demonstraci se sjede 15 000 lidí, finančníci končí o den dříve.

2002

Ve Florencii se koná první Evropské sociální fórum (ESF). Zde probíhá miliónový protest proti chystané invazi do Iráku. SocSol jako jediná česká antikapitalistická organizace pořádá na fórum výpravu. Organizujeme také početné výpravy z ČR na následná ESF v Paříži a Londýně.

2003

Bush útočí na Irák. SocSol inspiruje vznik Iniciativy proti válce a podílí se na jejím fungování. Iniciativa se stává ohniskem demonstrací proti chystané invazi. I lidé v ČR se tak zapojí do největší světové protiválečné demonstrace v dějinách. 15. 2. 2003 protestuje 15 miliónů lidí.

2006

Plánuje se vybudování raketové základny v ČR. Vzniká Iniciativa Ne základnám. Ta sdružuje více než čtyřicet organizací, pořádá debaty, happeningy a demonstrace. U vzniku však byly organizace pouze tři, mj. SocSol. Stavba základny je nakonec zastavena, což znamená

velké vítězství demokracie v ČR a posílení hnutí proti globálnímu kapitalismu.

2010

Pravicová vláda ODS, TOP a Věcí veřejných chystá drastické škrt v sociální sféře. Postihnout mají především ty nejchudší. V srpnu se dává dohromady ProAlt – iniciativa pro kritiku reformu a na podporu alternativ. Jedná se o dosud nejpestřejší a nejširší levicovou platformu v ČR. Je v centru aktivistického odporu proti reformům, spolupracuje s odbory a organizuje tisícové demonstrace. Socialistická Solidarita se jako jediná radikálně levicová skupina v ČR do ProAltu zapojuje od samého počátku.

2011

SocSol stojí u vzniku iniciativy Za svobodné vysoké školy, která na jaře organizuje dosud největší studentské protesty od roku 1989. Deset tisíc studentů pochoduje Prahou v rámci tzv. Týdne neklidu. Do něj se zapojí další tisíce studentů po celé republice a organizují happeningy, přednášky a debaty. Plánované vysok školské reformy jsou zastaveny.

2012

Protesty proti pravicové vládě škrtů sílí. Členové SocSol se aktivně podílejí na vzniku platformy STOP VLÁDĚ. Ta spojí přes 50 odborových svazů, občanských iniciativ a zájmových sdružení. Uspořádá několik protestních akcí včetně více jak 100 000 demonstrace na Václavském náměstí. Ta se stane symbolem odporu proti neoliberálním reformám.

2013

Zvedá se další vlna protiromských pochodů, v některých případech se rozvíjejí v pouliční násilí. Aktivisté SocSol pomáhají s organizací protiakcí. Díky blokádám neonacistických pochodů se daří držet davu „slušných Čechů“ mimo romská sídliště.

2014

V druhé polovině roku začínají stále více proudit informace o dojednáváných smlouvách TTIP a CETA. SocSol se zapojuje do společné platformy STOP TTIP CZ, která začne pořádát semináře, konference a debaty o TTIP a uspořádá také první demonstraci proti oběma smlouvám.

2015

Především v souvislosti s katastrofální humanitární situací v Sýrii a Iráku přichází do Evropy vlna uprchlíků z této oblasti. Českou republikou se přelévá vlna islamofobie, aktivitu začínají rozvíjet rozličné rasistické a fašistické spolky. Autentická levice včetně SocSol organizuje protidemonstrace, jako koordinační platforma vzniká Zleva proti xenofobii.

NÁŠ BOJ POKRAČUJE. PŘÍDEJTE SE K NÁM!

PRODEJNÍ MÍSTA
ČASOPISU:

KAVÁRNA
PRAHA
HUSOVA 18
BRNO

KAVÁRNA
TŘI OCÁSCI
TŘÍDA KPT. JAROŠE 18
BRNO

GALERIE TIC
RADNICKÁ 4
BRNO

KAMENNÝ OBCHOD
FAIR&BIO
SOKOLOVSKÁ 29
PRAHA 8

GALERIE
TRANZITDISPLAY
DITRICOVA 9
PRAHA 2

KLUB
BRÁCHA NA TRIKU
OLDŘICHOVA 40
PRAHA 2

MINT SHOP
SLEZSKÁ 15
PRAHA 2